Ãàçåòà âûõîäç³öü ç ñàêàâ³êà 1990 ãîäà
¹ 19 (1482)   6 ÒÐÀ¡Íß 2020 ã.

Äàðàã³ÿ ñÿáðû!

Ñ¸ëåòà ìû àäçíà÷àåì 75-þ ãàäàâ³íó Ïåðàìîã³ íàä ôàøûñöêàé íàâàëàé.

Äëÿ ìíîã³õ ïàêàëåííÿ¢ áåëàðóñà¢ ãýòà áûëî, ¸ñöü ³ áóäçå Äí¸ì ãîíàðó çà íàø ñâàáîäíû, íåñêàðîíû íàðîä, Äí¸ì ãîíàðó çà íàøûõ áàöüêî¢ ³ äçÿäî¢, øòî íå ñêàðûë³ñÿ âîðàãó, ó öÿæê³õ óìîâàõ âûñòàÿë³ ³ àáàðàí³ë³ ñâàáîäó äëÿ ñÿáå ³ äëÿ íàñ, íàøûõ äçÿöåé ³ ¢íóêà¢.

Áóäçåì âàðòûÿ ³õ ó÷ûíêó! Çáåðàæîì íàøó íåçàëåæíàñöü Áåëàðóñ³! Ìîöû, óïý¢íåíàñö³ ³ äîáðàãà çäàðî¢ÿ âàì ³ ¢ñ³ì âàøûì ðîäíûì.

Ñàêðàòàðûÿò ÒÁÌ.

Àáàðîíöàì Ðàäç³ìû

Êóäû íå ïàåäçåø ïà ðîäíàé ñòàðîíöû,
Çÿìë³ íàøàé ëþáàé ñòàÿöü àáàðîíöû.
Íà ïëîø÷àõ, ó ñêâåðàõ ³ íàâàò ó ïîë³
Ñóìóþöü àá íå÷ûì çàñòóïí³ê³ âîë³.

Øìàò ãîðà ñïàçíà¢ òû, íàðîä Áåëàðóñ³!
Ãàëîâû ñõ³ëÿåø ó ñö³øàíàé ñêðóñå.
Òîé æóäàñíû ÷àñ ïà-íàä ïàìÿööþ â³ñíå,
Ñýðöà áàë³öü, äóøó öÿæàðàì ö³ñíå.

Ó áðîíçå, öÿìåíöå ¢ñ¸ êðî÷àöü ñàëäàòû,
Íå äàñÿãíóöü í³ÿê äà ðàäç³ìàå õàòû.
Àé÷ûíó çàêðûë³ æûööÿì³ ñâà³ì³,
² ðîäíûì í³êîë³ íå ¢áà÷ûööà ç ³ì³.

Íå ïàêëàí³ööà ³ì ðîäíàé ìàö³,
Ïÿø÷îòû àä äçåòàê ÿíû íå äà÷óöÿ.
Ñë¸çû-äàæäæûíê³ ñöÿêàþöü ïà òâàðàõ…
Íÿ¢æî æ õòî çàáóäçå àá ³õ âàÿðàõ?!

Àáàðîíöàì³ ïðà¢äû âû ñòàë³ ¢ ñóñâåöå.
Ö³ ÷óåöå íàñ Âû? - ó ñíàõ, àäêàæûöå.
Ìî êë³÷à Âàñ çíî¢êó æîðñòêàÿ á³òâà?
Á³òâà çà ïðà¢äó, çà âîëþ, çà ïàìÿöü?
Çà Âàñ ³ äà Âàñ ãýòà íàøà ìàë³òâà.

Ìàð'ÿí Äàðãåëü.

Ñàë¸íûÿ ïàäóøà÷ê³

- Ìàì, à ñ¸ííÿ ê³íî - ïðà âàéíó!..
Ïÿöü êàïååê òàêñàìà êàøòóå...
 - Ïÿöü êàïååê, ñûíîê?.. ß çíàéäó,
íó íÿ¢æî æ ÿ òàáå ïàøêàäóþ?!.

- Ìàì, à êîëüê³ ïàäóøà÷ê³ ç ì¸äàì?
- Ö³ ïàê³íó¢ øòî áàöüêà ç ïàëó÷ê³?
- Ìàì, à øòî ¸í çàøû¢ òàì, ïàä ñïîäàì?
- Ìàì, à õîï³öü íà ñö¸ðêó ³ ðó÷êó?

- Áàöüêó òû ïðà ê³íî íå êàæû:
¢ êëóáå çíî¢ ç ÿãî áóäóöü ñìÿÿööà...
- À ÷àìó ¸í êðû÷ûöü òàì, ñêàæû,
÷àãî êðûêó ÿãî òàê áàÿööà?..

Ìàìà âî÷û àäâîäç³öü ó áîê
³ ãëÿäç³öü ïðàç âàêíî íà ñóñåäêó:
- Íàø âÿðíó¢ñÿ, ïàìîã, ïý¢íà, Áîã,
à Ìàòðóí³í âîñü ç³íó¢ áåç âåñòàê.

Âàñÿìíàööàöü, ÿê áàöüêó, áûëî...
Ïÿöü êàïååê, ãàâîðûø, êàøòóå?..
Êíîò ó ëÿìïå ãóáëÿå ñâÿòëî,
³ ïà õàòå çíî¢ öåìðà ïàíóå.

ß íàâîáìàöàê áà÷ó öóêåðê³,
ïàçë³ïàë³ñÿ - ëåäçü àäàðâàöü...
- Ìàì, ÷àìó ÿíû ¢ ÷ûñòàé òàëåðöû,
à òàê ìîöíà ÿçûê ñàëàíÿöü?

- Ìàì, íó ÿê ìíå öÿáå ñóïàêî³öü,
øòî ³ ÿê ìíå òàáå ãàâàðûöü?..
Ëÿ âàêíà íàñ ³çíî¢ íåïàêî³öü -
áàöüêà ïëà÷à ¢ òûì êëóáå é êðû÷ûöü...

Óëàäç³ì³ð Áàðûñåíêà.

Ñòâàðûöü ìåìàðûÿë äçåöÿì âàéíû

6 òðà¢íÿ àäçíà÷àå 80-ãîäçå Óëàäç³ì³ð Ñöÿïàíàâ³÷ Ë³ïñê³.

Óëàäç³ì³ð Ë³ïñê³ - à¢òàð áîëüø ÿê ñÿì³äçåñÿö³ êí³ã ïðîçû, ïóáë³öûñòûê³, êàçàê äëÿ äçÿöåé, íÿçìåííû ðýäàêòàð ÷àñîï³ñà "Âÿñ¸ëêà". ¨í ïàäçÿë³¢ñÿ ¢ñïàì³íàì³ ñâàéãî âàåííàãà äçÿö³íñòâà ³ ïðàïàíîâàé, ç ÿêîé çâÿðíó¢ñÿ ¢ Ìåíãàðâûêàíêàì.

- Êàë³ ïà÷àëàñÿ âàéíà, ìíå áû¢ àäç³í ãîä ³ àäç³í ìåñÿö. Ïðà ïàäçå³ ìíå ïàçíåé ðàñïàâÿäàëà ìàö³. Ïàðòûçàíñê³ ðàçâåä÷ûê óëÿöå¢ ó â¸ñêó íà êàí³ ³ ñêàìàíäàâà¢: "Õóò÷ýé ðàòóéöåñÿ, ³äçå íÿìåöê³ êàðíû àòðàä!" Ìàìà çàãàðíóëà ìÿíå ¢ ïîñö³ëêó, à àñòàòí³ì çàãàäàëà: "×àïëÿéöåñÿ çà ìÿíå", - ³ ïàáåãë³! Áàöüêà çíÿ¢ ñà ñöÿíû àáðàçàê, óçÿ¢ ç ïå÷û ÷ûãóííîê áóëüáû ³ ¢õàï³¢ äà¸íêó, êàá ïàäà³öü êàðîâó, ÿêàÿ ïàñâ³ëàñÿ ïàáë³çó. Óñ¸ àñòàòíÿå ê³íóë³. Íà øû Øî¢êàâ³÷û çãàðýë³ äàòëà. Óñ¸ ëåòà, âîñåíü, ç³ìó ìû æûë³ ¢ ëåñå ¢ çÿìëÿíêàõ, êóðàíÿõ ³ òîëüê³ âÿñíîé âÿðíóë³ñÿ íà ïàïÿë³ø÷à. ß ïëàêà¢, ³ ìíå, ìàëîìó, áûëî íå øêàäà í³ õàòû, í³ õëÿâà, à áûëî øêàäà öàöàê, ÿê³ÿ çãàðýë³. (Êàë³ ÿ ðàñïàâÿäàþ ïðà ãýòû âûïàäàê äçåöÿì, âî÷ê³ ¢ ³õ íàáðûíüâàþöü ñëÿçüì³.)

Ïîòûì áàöüêà çáóäàâà¢ ìàëåíüêóþ õàòêó, äçå ìåñö³ë³ñÿ äàðîñëûÿ ³ äçåö³. Êàðîâà íàðàäç³ëà öÿëÿòêà, ³ ìû ¢çÿë³ ÿå ¢ õàòêó íà íåêàòîðû ÷àñ, ãðýë³ñÿ ëÿ êàðî¢ê³ ³ ï³ë³ ìàëà÷êî.

Ó ìÿíå çàñòà¢ñÿ øðàì íà íàçå, ³ áàöüêà íàãàäâà¢ ìíå ïðà ³íøû âûïàäàê. Êàë³ ¢ ìÿíå ðàñïóõëà íàãà, ¸í íåïðûêìåòíà ëÿñíûì³ ñöÿæûíàì³ àäâ¸¢ ìÿíå ¢ ïàðòûçàíñê³ àòðàä. (¨í ìîöíà ðûçûêàâà¢: ïðû íåàñöÿðîæíûì êðîêó ³ ìàëåéøûì øîëàõó ãàë³íê³ ¢ íàñ ìàãë³ ñòðýë³öü âàðòàâûÿ.) Òàì ìíå çðàá³ë³ àïåðàöûþ, ³ ðàíà çàãà³ëàñÿ.

Ïîòûì øìàò äóìà¢ ³ ðàçâàæà¢, øòî ìîã áûöü çàá³òûì ïðû ëþáûì âûïàäêó, áî ¢ â¸ñêó íåàäíàðàçîâà ïðûõîäç³ë³ íåìöû. Ðàçìîâà ¢ ³õ ÷àñàì áûëà âåëüì³ êàðîòêàÿ…

Óñ¸ ìåíø çàñòàåööà ñâåäêà¢ òûõ òðàã³÷íûõ ³ ãåðà³÷íûõ ÷àñî¢.

Òàìó ¢ ìÿíå íàðàäç³ëàñÿ ³äýÿ ñòâàðûöü ïîìí³ê-ìåìàðûÿë äçåöÿì âàéíû âà ¢øàíàâàííå ïîäçâ³ãà ìàëåíüê³õ ïàêóòí³êà¢ ³ ïàìî÷í³êà¢ äàðîñëûõ, õòî ïåðàäí¸ñ óâåñü öÿæàð âàéíû.

Ìåìàðûÿëüíû êîìïëåêñ ÿ ïðàïàíóþ ñòâàðûöü ó ñêâåðû êàëÿ Îïåðíàãà òýàòðà, íåäàë¸êà àä ïîìí³êà Ìàðàòó Êàçåþ. Òóäû ìàãë³ á ïðûõîäç³öü øêîëüí³ê³ ç íàñòà¢í³êàì³, âûâó÷àöü àäïàâåäíûÿ òýìû ïà ã³ñòîðû³, óñêëàäàöü êâåòê³.

Âàðòà áûëî á àááåñö³öü êîíêóðñ, çàïðàñ³¢øû ñòóäýíòà¢, áóäó÷ûõ àðõ³òýêòàðà¢ ³ ñêóëüïòàðà¢. Ç ë³ñòî¢ ÿ çâÿðíó¢ñÿ ¢ Ìåíãàðâûêàíêàì. Ìàã÷ûìà, ðàçàì ìû äàãðóêàåìñÿ ç òàêîé ïðàïàíîâàé äà òûõ, õòî ïðûìàå àäïàâåäíûÿ ðàøýíí³.

ß áû¢ ³í³öûÿòàðàì âûäàííÿ êí³ã³ "ß ïîìíþ ¢ñ¸" . Ìû ðàá³ë³ ÿå ç Ì³êîëàì ×àðíÿ¢ñê³ì. Òóäû ¢âàéøë³ ¢ñïàì³íû Àíàòîëÿ Âÿðö³íñêàãà, Ãåíàäçÿ Áóðà¢ê³íà, Ðûãîðà Áàðàäóë³íà ³ ³íøûõ ïðà âàåííàå äçÿö³íñòâà. Àñîáí³ê³ êí³ã³ ÿ ¢ðó÷à¢ äçåöÿì ó Ìóçå³ Âÿë³êàé Àé÷ûííàé âàéíû.

Ó àïîøí³ì íóìàðû "Âÿñ¸ëê³" ÿ íàäðóêàâà¢ àïàâÿäàííå "Ñàëäàöêàÿ ï³ñüìî". Ïàêóëü ìàìà ïàéøëà ¢ êðàìó, õëîï÷ûê àïðàíó¢ ï³ëîòêó, çàãàðíó¢ñÿ ¢ ïëàø÷-ïàëàòêó, íàï³ñà¢ ìàòóë³ ë³ñò: "Ìàìà, ÿ ïàéøî¢ íà ôðîíò! Íå õâàëþéñÿ, âÿðíóñÿ ç Ïåðàìîãàé!", - ³ çàëåç ó øàôó, ÿê ó ñâîé òàíê. Ìàòóëÿ ïðûéøëà äàäîìó, ïðûñåëà íà êàíàïó, ïðà÷ûòàëà ë³ñò ³ çàïëàêàëà. Õëîï÷ûê íå âûòðûìà¢, øòî ìàìà íå ãóëÿå ¢ âàéíó, à áà÷ûëà íà ñâàå â÷û ïàêóòû ëþäçåé…

Äà ìàéãî þá³ëåþ äç³öÿ÷ûÿ á³áë³ÿòýê³ êðà³íû àáâÿñö³ë³ êîíêóðñ. Äçåö³, ç ÿê³ì³ ÿ ñÿáðóþ ¢ñ¸ æûööå, ìàëÿâàë³ ìàëþíê³, ï³ñàë³ âåðøû. Ïðûäçåööà ìíå çàñòàâàööà ìàëàäçåéøûì, ÷ûì ó ïàøïàðöå, äà òàãî ìîìàíòó, ÿê ñêîí÷ûööà ýï³äýì³ÿ, êàë³ ÿ çìàãó çàïðàñ³öü óñ³õ íà ñàïðà¢äíóþ þá³ëåéíóþ âå÷àðûíó!

Çàï³ñàëà Ýëà Îë³íà,
Ôîòà à¢òàðà.

pawet.net

Ïðýç³äýíò: “Ìû íå ìîæàì àäìÿí³öü ïàðàä. Ïðîñòà íå ìîæàì”

3 òðàâ¢íÿ Ïðýç³äýíò Áåëàðóñ³ Àëÿêñàíäð Ëóêàøýíêà ïðàâ¸¢ íàðàäó ïà ïûòàííÿõ ìåðàïðûåìñòâà¢ äà Äíÿ Ïåðàìîã³³ ýï³äýì³ÿëàã³÷íàé ñ³òóàöû³, ïåðàäàå ïðýñ-ñëóæáà Ïðýç³äýíòà.

... Ãàâîðà÷û àá ìåðàïðûåìñòâàõ ó ãîíàð 75-ãîääçÿ Ïåðàìîã³, Àëÿêñàíäð Ëóêàøýíêà ïàäêðýñë³¢ ãëûáîêàå ³äýàëàã³÷íàå ³ ýìàöûÿíàëüíàå çíà÷ýííå ïàðàäó.

- Ïàâ³íåí ñêàçàöü, øòî ìû íå ìîæàì àäìÿí³öü ïàðàä. Ïðîñòà íå ìîæàì. ß äî¢ãà íàä ãýòûì äóìà¢. Âÿäîìà, ãýòà ýìàöûéíàÿ, ãëûáîêà ³äýàëàã³÷íàÿ ðý÷. Òðýáà ïàìÿòàöü, øòî òûÿ ëþäç³ (óäçåëüí³ê³ âàéíû. - *Çà¢âàãà.*) ïàì³ðàë³, ìîæà áûöü, ³ àä â³ðóñà¢, ³íøûõ õâàðîá. Àëå ÿíû ãýòà íå àä÷óâàë³ ÷àñàì ³ ïðà ãýòà íå äóìàë³. ² ïàì³ðàë³ ÿíû äçåëÿ íàñ, ÿê áû ãýòà ïàôàñíà í³ ãó÷àëà. ² ïàäóìàéöå, øòî ñêàæóöü ëþäç³. Ìîæà, íå àäðàçó, ïðàç äçåíü, ïðàç äâà ïàñëÿ ãýòàãà, - ñêàæóöü, øòî ñïóæàë³ñÿ, - çàÿâ³¢ ê³ðà¢í³ê äçÿðæàâû.

Ïðû ãýòûì Àëÿêñàíäð Ëóêàøýíêà ïàïÿðýäç³¢ àðãàí³çàòàðà¢, øòî êàë³ áóäçå ïðûíÿòà ãýòàÿ ïðàïàíîâà, òî "í³êîãà öÿãíóöü íà ãýòàå ìåðàïðûåìñòâà íå òðýáà".

- Íå õî÷óöü ëþäç³, áàÿööà, áåðàãóöü çäàðî¢å - ìû ãýòà çðàçóìååì. Äàñòàòêîâà ñ¸ííÿ æàäàþ÷ûõ - òûñÿ÷û ³ òûñÿ÷û ëþäçåé õî÷óöü, êàá ãýòàå ìåðàïðûåìñòâà ïðàéøëî, - ïàäêðýñë³¢ áåëàðóñê³ ë³äàð.

Ê³ðà¢í³ê äçÿðæàâû ðàñêàçà¢, øòî ñÿðîä æàäàþ÷ûõ íàâåäàöü ïàðàä ¸ñöü ³ âåòýðàíû ¢çáðîåíûõ ñ³ë.

-Óäçåëüí³êà¢ âàéíû çàñòàëîñÿ çóñ³ì íÿøìàò. ßíû ðàçóìåþöü, ³ ìû ïàâ³ííû ³õ çáåðàã÷û. Õîöü ÿíû ³ ïåðøûì³ çàïàòðàáàâàë³, êàá ³õ ïðûâåçë³ íà ãýòàå ìåðàïðûåìñòâà. Çðàçóìåëà, øòî ³ì óæî çà 90. Ïàäóìàåì, ÿê ç ³ì³ áûöü. ß ïðûòðûìë³âàþñÿ ñâà¸é òàêòûê³ - ñòàðûõ òðýáà ïàáåðàã÷û. Ìû ¢ñå áà÷ûì, øòî ¢ñå ãýòûÿ ³íôåêöû³ ïåðø çà¢ñ¸ ÷àïëÿþööà çà ñòàðûõ, õîöü õâàðýþöü ³ ìàëàäûÿ. Òàìó í³êîãà íà ãýòà ìåðàïðûåìñòâà öÿãíóöü íå òðýáà, - ñêàçà¢ Ïðýç³äýíò.

- Ìÿíå âåëüì³ õâàëþå, øòî ëþäç³ íå ¢õâàëÿöü, êàë³ ìû, ñïàëîõà¢øûñÿ, ðàçûéäçåìñÿ ïà íîðàõ. ² íàîãóë, Áåëàðóñü - ãýòà æûâû ïîì³í³ê òîé âàéíû. ² ÿ äóìàþ, øòî ¢ ãýòû äçåíü òóò ìàã³ á ïðûñóòí³÷àöü ïðàäñòà¢í³ê³ ¢ñ³õ äçÿðæà¢, - äàäà¢ áåëàðóñê³ ë³äàð.

Àëÿêñàíäð Ëóêàøýíêà ¢ ñóâÿç³ ç ãýòûì àäçíà÷û¢, øòî àñíî¢íûÿ ðàñ³éñê³ÿ äýïóòàòû ³ ñåíàòàðû òàêñàìà âûêàçàë³ æàäàííå íàâåäàöü ïàðàä ó Ìåíñêó.

- Ìû â³òàåì ãýòà. Íÿõàé ïðûÿçäæàþöü. Êàë³ òðýáà äëÿ ãýòàãà âûäçåë³öü ñðîäê³ ñóâÿç³, ìû çàáÿñïå÷ûì. Ó íàñ àýðàïîðò àäêðûòû. Äóìàþ, ìû ç ê³ðà¢í³öòâàì Ðàñ³³ äàìîâ³ìñÿ ïðà ïåðàë¸ò æàäàþ÷ûõ ïàáûâàöü ó íàñ. Ìû äà íàøûõ ñÿáðî¢ ³ áðàòî¢ íå çàêðûâàåì äçâåðû, - çàïý¢í³¢ ê³ðà¢í³ê äçÿðæàâû.

Ó öýëûì Àëÿêñàíäð Ëóêàøýíêà ¢ïý¢íåíû, øòî ïàðàä - ãýòà íå ñàìàå íåáÿñïå÷íàå ç ïóíêòó ãëåäæàííÿ ýï³äýì³¸ëàã³÷íàãà ³ â³ðóñíîëàã³÷íàãà ìåðàïðûåìñòâà.

- Òàìó øòî ÿíî áóäçå àðãàí³çàâàíà ÿê ìàå áûöü. Ïðà ãýòà ìû ïàçíåé ñêàæàì. Ìîæà áûöü, ³ç òðûáóíû ãýòàãà ïàðàäó, - ñêàçà¢ ¸í.

Ê³ðà¢í³ê äçÿðæàâû çâÿðíó¢ óâàãó, øòî í³ ¢ ì³íóëûÿ, í³ ¢ íàñòóïíûÿ ñâÿòû ³ âûõàäíûÿ äí³ àá ìåæàâàííÿ¢ ó êðà³íå íå ¢âîäç³ëàñÿ, ³ ëþäç³ ñàì³ âûðàøàë³, äçå ³ì áûöü...

zviazda.by.

Íàöûÿíàëüíû ³ìóí³òýò - íå ìåòàôàðà, à ðýàëüíû ñðîäàê

Ó ã³ñòîðû³ Áåëàðóñ³ íå ðàç çäàðàë³ñÿ ýï³äýì³³ ÷óìû, õàëåðû, "ã³øïàíê³" ³íøûõ ïîøàñöÿ¢. Ó òûÿ ÷àñû ìåäûöûíà áûëà çíà÷íà ñëàáåé ðàçâ³òà. Àëå ëþäç³ çâÿðòàë³ñÿ äà Âûøýéøûõ ñ³ëà¢ ç ïðîñüáàé àá äàïàìîçå, àá âûáà¢ëåíí³ àä õâàðîáû. Ïðûêëàäàì ìîæà ñëóæûöü êàñö¸ë ñâ. Ðîõà íà Çàëàòîé ãîðöû ¢ Ìåíñêó, ñðîäê³ íà ÿê³ ñêëàäàë³ íà çíàê ïàäçÿê³ ñâÿòîìó Ðîõó çà âûáà¢ëåííå àä õàëåðû, íàñûïà¢øû öýëóþ ãîðêó çàëàòûõ ìàíåò.

Ñ¸ííÿ ìû ìàåì âûñîêàòýõíàëàã³÷íóþ ðàçâ³òóþ ìåäûöûíó ³ ñïàäçÿ¸ìñÿ, øòî ÿíà äàïàìîæà. Àëå ö³ íå ïàâ³ííû ìû ïàâûøàöü ñâàþ äóõî¢íàñöü, óìàöî¢âàöü âåðó, ïàäûìàöü äóõ, çâÿðòàþ÷ûñÿ äà ïðûêëàäà¢ ó áåëàðóñêàé ã³ñòîðû³ ³ ë³òàðàòóðû? Ç ãýòûì³ ïûòàííÿì³ ìû çâÿðíóë³ñÿ äà âÿäîìàãà ã³ñòîðûêà, ï³ñüìåíí³êà ³ ïàýòà, à¢òàðà áîëüø 30 êí³ã ïðîçû, âåðøà¢, ýñý ³ ã³ñòàðû÷íûõ íàðûñà¢, ñïàäàðà Óëàäç³ì³ðà Àðëîâà.

- Ýï³ãðàôàì äà ãýòàãà àäêàçó ÿ ¢çÿ¢ áû íÿäà¢í³ÿ ñëîâû ì³òðàïàë³òà Òàäýâóøà Êàíäðóñåâ³÷à ïðà òîå, øòî òðýáà ìàë³ööà òàê, í³áû ¢ñ¸ çàëåæûöü òîëüê³ àä Áîãà ³ ðàá³öü òàê, í³áû ¢ñ¸ çàëåæûöü òîëüê³ àä íàñ.

Óçãàäàéìà íàéïåðø íàøàãà çíàêàì³òàãà äîêòàðà Ôðàíö³øêà Ñêàðûíó. ¨í áë³ñêó÷à çäàå ýêçàìåí ó Ïàäóàíñê³ì óí³âåðñ³òýöå, ïåðøûì ç óñõîäí³õ ñëàâÿí àòðûì³¢âàå íàâóêîâóþ ñòóïåíü äîêòàðà ìåäûöûíû ³ íå¢çàáàâå, íå àäðàêàþ÷ûñÿ àä ëåêàðñêàé ïðàêòûê³, áÿðýööà çà ïåðàêëàä Á³áë³³, êàá äàöü ñâàé ìîâå "áðîí³ äóõî¢íóþ".

- ßê Âû ë³÷ûöå, ö³ ìîæàì ìû ¢ìàöàâàöü íàø ³ìóí³òýò, çâÿðòàþ÷ûñÿ äà áåëàðóñêàé ìîâû, ë³òàðàòóðû? Áî íåçäàðìà ñêàçà¢ íàø êëàñ³ê: "Íå ïàê³äàéöå ìîâû íàøàé áåëàðóñêàé, êàá íå ¢ì¸ðë³!" Ìàã÷ûìà, áåëàðóñêàñöü, çàêëàäçåíàÿ ¢ ïàäñâÿäîìàñö³, àáàðîí³öü íàñ, ÿê ãåí íàøàé íàöû³, ãåí æûööÿ?

- ß ïàãàäæàþñÿ ç òûì³, õòî ë³÷ûöü, øòî ïàíÿööå "íàöûÿíàëüíû ³ìóí³òýò" - íå ìåòàôàðà, à ðýàëüíû, ìàãóòíû (êàë³ ãýòû ³ìóí³òýò ñàïðà¢äû âûïðàöàâàíû) ñðîäàê ñóïðàöüñòàÿííÿ ÿê ýï³äýì³³ äóõî¢íàé êøòàëòó ¢ñþäû³ñíàé çàðàçû "ðóññêîãî ìèðà", òàê ³ ýï³äýì³³ â³ðóñíàé. Êàë³ ìû ¢ñâåäàìëÿåì ñÿáå íàöûÿé, à íàøó êðà³íó - ñâà³ì äîìàì, ÿê³ ìóñ³ì ïàê³íóöü äçåöÿì ³ ¢íóêàì, ìû, áåçóìî¢íà, àä÷óâàåì íÿçìåðíà áîëüøóþ àäêàçíàñöü çà ñÿáå ³ áë³æíÿãà, ÷ûì àä÷óâàå àòàì³çàâàíàå íàñåëüí³öòâà.

Ìîâå ðàçàì ç àãóëüíàíàöûÿíàëüíàé ã³ñòàðû÷íàé ïàìÿööþ òóò íàëåæûöü íåàöýííàÿ ðîëÿ. Òàê, ã³ñòàðû÷íà Áåëàðóñü í³êîë³ íå áûëà, à çíà÷ûöü, ³ íå áóäçå ìîíàìî¢íàé, ÿê íå áûëà ³ ìîíàêàíôåñ³éíàé àáî ìîíàíàöûÿíàëüíàé, àäíàê ìåíàâ³òà áåëàðóñêàÿ ìîâà ¸ñöü òûì "öýìåíòàì", ÿê³ çìàöî¢âàå íàñ ó íàöûþ. Íå áûëî á ÿå - íå ³ñíàâàëà á ³ íàøàé äçÿðæà¢íàñö³.

Óëþá¸íûÿ àïàíåíòàì³ ãýòàé äóìê³ ïðûêëàäû íåêàòîðûõ ³íøûõ å¢ðàïåéñê³õ äçÿðæàâà¢ àáî Ëàö³íñêàé Àìåðûê³, òóò íå ñïðàöî¢âàþöü, àëå ãýòà ¢æî òýìà äëÿ ³íøàé ðàçìîâû.

Êàðàöåé êàæó÷û, êàë³ á íå ³ñíàâàëà áåëàðóñêàé ìîâû, íå ³ñíàâàëà á ³ íàøûõ ðàñåéñêàìî¢íûõ, õîöü ³ áåëàðóñêàöýíòðû÷íûõ ñóâåðýí³ñòà¢. Àäêóëü áû ¢çÿëàñÿ òàäû ãýòàÿ ³õíÿÿ "öýíòðû÷íàñöü"?

- ßê³ÿ òâîðû ¢ ñóñâåòíàé ³ áåëàðóñêàé ë³òàðàòóðû äëÿ Âàñ ç'ÿ¢ëÿþööà æûööÿñöâÿðäæàëüíûì³? Øòî Âû ïåðà÷ûòâàåöå ¢ ãýòû ÷àñ?

- Ïåðàë³ê ìîæà àòðûìàööà ôàíòàñòû÷íà äî¢ã³. Ó ìÿíå âÿë³êàÿ á³áë³ÿòýêà ç íåêàëüê³õ òûñÿ÷ òàì î¢. ßê íà öÿïåðàøí³ ÷àñ, êàë³ ì íîñòâà êí³ã íåñêëàäàíà çíàéñö³ ¢ ³íòýðíýöå, òàê³ êí³ãàçáîð âûãëÿäàå ïðàç-ìåðíûì ³ ïðûìóøàå ìÿíå ðàç-ïîðàç ø÷îäðà äçÿë³ööà ç ïóáë³÷íûì³ ³ øêîëüíûì³ á³áë³ÿòýêàì³. Àëå àñíîâó á³áë³ÿòýê³ çàõî¢âàþ, áî ãýòà ÿêðàç òûÿ ñàìûÿ æûööÿñöâÿðäæàëüíûÿ òâîðû, ïðà ÿê³ÿ âû ïûòàåöåñÿ. Ìíå øêàäà ç³ ³ðàçâ³òâàööà, áî íåêàë³ ÿíû ôàðìàâàë³ ìàå ñâåòàáà÷àííå, ñâåòàðàçóìåííå ³ ñâåòà¢ÿ¢ëåííå. Çðýøòû, ïðàöÿãâàöü óïëûâàöü íà ãýòóþ òðûÿäó ³ öÿïåð. Íàïðûêëàä, ó äí³ ýï³äýì³³ ÿ ¢ïåðøûíþ ³ ç àñàëîäàþ ïðà÷ûòà¢ ðàìàí Ì³ëàíà Êóíäýðû "Íå¢ì³ðó÷àñöü".

Ïàêîëüê³ ÿ ¢æî ïà÷ûíàþ àäêàçâàöü íà ÷àñòêó Âàøàãà íàñòóïíàãà ïûòàííÿ, ïðàöÿãíó. Ïåðà÷ûòâàþ öÿïåð "Äîñâåäû" ôðàíöóçñêàãà ô³ëîñàôà XVI ñòàãîääçÿ Ì³øýëÿ Ìàíòýíÿ, äàðý÷û, ñòâàðàëüí³êà øàíàâàíàãà ìíîþ æàíðó ýñý. Ïåðàãîðòâàþ ñòàðîíê³ Á³áë³³ ¢ ïåðàêëàäçå Âàñ³ëÿ Ñ¸ìóõ³. Ïåðàä ãýòûì çàãëûáëÿ¢ñÿ ¢ âûáðàíûÿ ìÿñö³íû ÷ûòàíàãà ðàíåé âûäàòíàãà ðàìàíà ñó÷àñíàãà ë³òî¢ñêàãà ï³ñüìåíí³êà Ðû÷àðäà Ãààâÿë³ñà "Â³ëåíñê³ ïîêåð". Ïà-áåëàðóñêó êí³ãà øìàòôàðáíà çàãó÷àëà, äçÿêóþ÷û Ïà¢ë³íå Â³òóø÷àíöû, äà÷öý Ñåðæóêà Â³òóøê³, êîë³øíÿãà ñòàðøûí³ ë³òàðàòóðíàé ìåíñêàé "Òàëàê³". Ðýêàìåíäóþ ãýòû ðàìàí êîæíàìó, õòî ëþá³öü Â³ëüíþ ³ äîáðóþ ë³òàðàòóðó ç ãëûáîêàé ðýôëåêñ³ÿé.

Ðàþ òàêñàìà çâÿðíóööà äà "×àðíîáûëüñêàé ìàë³òâû" Ñâÿòëàíû Àëåêñ³åâ³÷. Ó ÷àñ ýï³äýì³³ ãýòàÿ êí³ãà íàãàäâàå êîæíàìó, øòî ÷àëàâåöòâà çíî¢ ïàìûë³ëàñÿ (áóäçü ìà ñïàäçÿâàööà, íå ôàòàëüíà), ë³÷à÷û ñÿáå âàëàäàðîì ïðûðîäû.

Æûööÿñöâÿðäæàëüíà ãó÷ûöü óôîãóëå êîæíàÿ òàëåíàâ³òàÿ êí³ãà. Íåêàòîðûÿ ìàå çíà¸ìûÿ êàðûñòàþööà âîëüíûì ÷àñàì, êàá ïåðà÷ûòâàöü óëþá¸íûÿ ðý÷û Óëàäç³ì³ðà Êàðàòêåâ³÷à. Òûì, õòî ÿø÷ý íå âåäàå, õà÷ó ñêàçàöü, øòî íÿäà¢íà âûéøà¢ íîâû, 18-òû òîì öÿïåðàøíÿãà 25-òîìí³êà Êàðàòêåâ³÷à. Ê³íãà íåâåðàãîäíà æûööÿñöâÿðäæàëüíàÿ ³ àáñàëþòíà íå÷àêàíàÿ! ßå ñêëàë³ 600 ìàëþíêà¢ íàøàãà ãå³ÿë³ÿ, äçå âû çíîéäçåöå ³ á³áë³éíûÿ ñþæýòû, ³ äà ìåòíóþ âåë³êîäóþ ïàøòî¢êó, ³ ïàðòðýòû êàëåãà¢ äû ñÿáðî¢, ³ ãàëåðýþ ãåðîÿ¢ ï³ñüìåíí³êà. Ñÿðîä ãýòûõ ãåðîÿ¢ çíàéøîñÿ ìåñöà ñëàâóòàìó çàéöó, øòî âàðûöü ï³âà. Õàé áû äàñö³íû ìàëþíàê çàïåòûì Êàðàòêåâ³÷àì ÷àòûðîõëàïûì ï³âàâàðàì íàòõí³¢ àé÷ûííûõ ï³âàâàðà¢ íà çàñíàâàííå ï³¢íîãà ôýñòó. Òàêàÿ ³ìïðýçà ìàãëà á ñòàöü ÷àñòêàþ áóäó÷àãà âÿë³êàãà ôýñòó, øòî ðûõòóåööà äà ñ¸ëåòíÿãà 90-ãîääçÿ ï³ñüìåíí³êà ³ ïàâ³ííå ñòàöü òðàäûöûéíûì. Ãýòû æ êàðàíö³íñàì³çàëÿöûÿ íåêàë³, ìàáûöü, ñêîí÷ûööà.

- Íàä ÷ûì Âû ïðàöóåöå ¢ ïåðûÿä ñàìà³çàëÿöû³, ÷ûì ïàäòðûìë³âàåöå ñÿáå ³ ñâà³õ ðîäíûõ?

- À ïðàöóþ ÿ öÿïåð íàé-áîëüø íàä ïàäðûõòî¢êàé äà äðóêó íîâàãà, óæî ÷àöâ¸ðòàãà âûäàííÿ ìà³õ "²ì¸íà¢ Ñâàáîäû". Ãýòà íàäçâû÷àé âàæíàÿ äëÿ ìÿíå êí³ãà. Öûÿ ïåð óæî áóäçå 366 ãåðîÿ¢. Áóäçåöå ÷ûòàöü ç ÿå øòîäíÿ ïà êàðîòê³ì àïàâÿäàííÿ - õîöü ï³öü àêóðàò íà öýëû ãîä, íàâàò íà âûñàêîñíû. Ñÿðîä ìà³õ ãåðîÿ¢ ³ ãåðà³íÿ¢ - àñîáû çíàêàì³òûÿ ³ òûÿ, ÷û³õ ³ì¸íà¢ âû íåçíîéäçåöå ¢ ýíöûêëàïåäûÿõ. Àëå ¢ñ³õ àá'ÿäíî¢âàå çìàãàííå çà ñâàáîäó ¢ ñàìûõ ðîçíûõ ÿå âûìÿðýííÿõ, à òàêñàìà - ³ìêíåííå æûöü ó âîëüíàé íåçàëåæíàé Àé÷ûíå. Ç ê³ìñüö³ ì íå âû ïàëà äîáðàçíà¸ì³ì³, õòîñüö³ æû¢ ó ³íøóþ ýïîõó, äû êîæíû íå÷ûì ïà¢ïëûâà¢ íà ìîé õàðàêòàð, íà ìîé ñâåòàïîãëÿä, óðýøöå íà òîå, øòî ÿ ñòà¢ ï³ñüìåíí³êàì. Çÿìíûÿ øëÿõ³ ãýòûõ ëþäçåé çàâÿðøûë³ñÿ, àäíàê äî¢æàòöà ¢ ìàé ïàìÿö³.

Ó íîâûì âûäàíí³ ñåìäçåñÿò íîâûõ ãåðîÿ¢, ïà÷ûíàþ÷û àä Ì³õàëà Êë åàôàñà Àã³íñêàãà ³ Óëàäç³ñëàâà Ñûðàêîìë³ ³ ñêàí÷âàþ÷û íàøûì³ ñó÷àñí³êàì³: Âàñ³ë¸ì Ñ¸ìóõàì, Þðûåì Õàäûêàì, Ì³õàëàì Àíåìïàäûñòàâûì, Íàòàëëÿé Ñàíüêî...

Íîâûÿ ñòàðîíê³ ïðûñâå÷àíû ïà¢ñòàíöàì ³ ïà¢ñòàíêàì 1863 ãîäà - Çûãìóíòó Ñåðàêî¢ñêàìó ³ ÿãîíàé æîíöû Àïàëîí³³ çðîäó Äàëå¢ñê³õ (ÿå íàéó³êàëüíåéøûÿ ìåìóàðû ¢ ïåðàêëàäçå Ñòàí³ñëàâà Ñóäí³êà äðóêàâàë³ñÿ ¢ "Íàøûì ñëîâå"), Ëþäâ³êó Çâÿæäî¢ñêàìó, íàðà÷îíàé Êàñòóñÿ Êàë³íî¢ñêàãà Ìàðû³ ßìîíò, Çûãìóíòó Ì³íåéêó, ÿê³ ïàçíåé ñòà¢ ãåíåðàëàì ãðýöêàãà âîéñêà ³ ñòà¢ãàñíûì Ãðýöû³. Ñàì ³ çà ñÿáå ãàâîðàöü áåëàðóñêàìó ÷ûòà÷ó ³ì¸íû Áàðûñà Ê³òà, Í³êà Ã³ëåâ³÷à, Âàëåðûÿ Ìàðàêîâà, Àëåíû Ê³ø.

Êàë³ ¢æî çãàäâà¢ ãýòóþ íàäîïàëó ìàñòà÷êó, äàäàì, øòî í³ãîäçå íîâûì³ ãåðîÿìà ê³ñòàþ ñòàë³ ýòíè÷íûÿ êàëåãà Â³êòàð Ìàðêàâåö, Ãà¢ðûëà Âàø÷àíêà, Ëþäì³ëà Ðóñàâà. Ìÿíå âåëüì³ ¢ðàç³ë¸ñû ³íøàäóìöà¢, à çàòûì ñààâåöê³õ ïàë³òâÿçíÿ¢ Áðàí³ñëàâà Ðæý¢ñêàãà ³ Ñÿðãåÿ Õàíæàíêîâà. Ó ë³êó íîâûõ ãåðîÿ¢ ë³òàðàòàðû Óëàäç³ì³ð Æûëêà ³ Ìîéøý Êóëüáàê, Àëåñü Ë³ïàé ³ Òàööÿíà Ç³íåíêà, Ïÿòðî Âàñþ÷ýíêà ³ Óëàäç³ñëà¢ Àõðîìåíêà, ïåäàãîã ³ êðàÿçíà¢åö Àëåñü Áåëàêîç, ìîâàçíà¢öû Ç³ì³öåð Ñà¢êà ³ Ìàðûÿ Ëóêàøóê, ã³ñòîðûê ³ ãðàìàäñê³ ë³äàð ç Áàðàíàâ³÷à¢ Â³êòàð Ñûðûöà.

Íàçâàöü óñ³õ ¢ ãýòûì íåâÿë³ê³ì ³íòýðâ'þ ÿ ïðîñòà íå ìàãó, àëå ¢ñïîìíþ ÿø÷ý àäíî ³ìÿ - ìàñòàê, ø ìàòãàäîâû âûêëàä÷ûê ìàëÿâàíêà¢ ³ ìàñòàöêàé øêîëû Âàñ³ëü Ëàçî¢ñê³. Ìíå ïàø÷àñö³ëà âûñâåòë³öü, øòî ìåíàâ³òà ¸í ïðûâ¸ç íà âåêàïîìíûÿ ìåíñê³ÿ Äçÿäû 1988 ãîäà áåë-÷ûðâîíà-áåëû ñöÿã, ÿê³ òàäû áû¢ ïóáë³÷íà ¢çíÿòû ¢ Áåëàðóñ³ ¢ïåðøûíþ çà íåêàëüê³ äçåñÿö³ãîääçÿ¢ çàáàðîíû.

Ó êí³çå øìàò òðàã³÷íûõ ë¸ñà¢, àëå äëÿ ìÿíå ÿíà ãó÷ûöü àïòûì³ñòû÷íà. ßíà ãàþ÷à ñâåä÷ûöü: íàñ - íÿçìåðíà áîëüø, ÷ûì çäàåööà ¢ õâ³ë³íû ïàíÿâåðû³³ ðîñïà÷û. Íÿõàé ìàå "²ì¸íû", ÿê³ÿ ïàâ³ííû âûéñö³ ¢ Á³áë³ÿòýöû Ðàäû¸ Ñâàáîäà, ñòàíóöü àïòûì³ñòû÷íûì³³ äëÿ âàñ!

Ãóòàðûëà Ýëà Äçâ³íñêàÿ.

Ôàðì³ðàâàííå íàöûÿíàëüíàé ñàìàñâÿäîìàñö³ âó÷í¸¢ñêàé ìîëàäç³

(Ïðàöÿã. Ïà÷àòàê ó ïàïÿðýäí³õ íóìàðàõ.)

Òàêóþ æ àöýíêó íåàáõîäíà äàöü àäêàçàì àïûòàíûõ íà òðýöÿå ïûòàííå àíêåòû: *"Íàçàâ³öå, êàë³ ëàñêà, òðû íàéâÿë³ê³øûÿ ïàë³òû÷íûÿ, êóëüòóðíûÿ ö³ ã³ñòàðû÷íûÿ äàñÿãíåíí³ ñâà¸é ã³ñòîðû³"*. Íàçâàíû áûë³ ñàäðà¢äû âÿë³ê³ÿ ïàäçå³ ç ã³ñòîðû³ ³ êóëüòóðû Áåëàðóñ³: óòâàðýííå Âÿë³êàãà Êíÿñòâà Ë³òî¢ñêàãà, êí³ãàäðóêàâàííå, Ñòàòóò 1588 ã., óòâàðýííå Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü (1991 ã).

Ñòàíî¢÷óþ àöýíêó òðýáà äàöü ³ àäêàçàì àïûòàíûõ íà øîñòàå ïûòàííå àíêåòû: *"Íàçàâ³öå, êàë³ ëàñêà, òðû ïàäçå³ ö³ ³äýàëîã³³, ÿê³ÿ ïðû÷ûí³ë³ íàéá³ëüø øêîäû Âàøàé êðà³íå"*. Óñå àïûòàíûÿ òàê³ì³ ïàäçåÿì³, ³äýàëîã³ÿì³ íàçâàë³ ïåðø çà ¢ñ¸ êàìóí³çì, áàëüøàâ³çì, Âÿë³êóþ Àé÷ûííóþ âàéíó, ðóñ³ô³êàöûþ. Óñ¸ ãýòà íàñòîëüê³ ¢æî ñ¸ííÿ ñòàëà âÿäîìûì, øòî ÿãî íå íàçâàöü ïðîñòà íåìàã÷ûìà.

Çðîáëåíû âûøýé àíàë³ç àäêàçà¢ ñòóäýíòà¢ ³ âûêëàä÷ûêà¢ ã³ñòàðû÷íàãà ôàêóëüòýòà ÁÄÓ íà ïûòàííå ïðàâåäçåíàé àíêåòû äàçâàëÿå çðàá³öü íàñòóïíûÿ ïðàïàíîâû:

1. Òðýáà ÿê íàéõóò÷ýé çíÿöü ç âûêàðûñòàííÿ ¢ ñÿðýäíÿé ³ âûøýéøàé øêîëå ñàâåöê³ÿ êàìóí³ñòû÷íûÿ ïàäðó÷í³ê³. ßíû ³ ñ¸ííÿ ðîáÿöü ç áåëàðóñêàé ìîëàäç³ ìàíêóðòà¢. Ñâà³ì ³äýàëàã³÷íûì çìåñòàì, ìàòýðûÿëàì ÿíû ïðàïàãàíäóþöü "ðàçâ³òû ñàöûÿë³çì", "ñàâåöêóþ ðý÷à³ñíàñöü", "äàñÿãíåíí³ ñàâåöêàé óëàäû ³ êàìóí³ñòû÷íàé ïàðòû³", ôàëüñ³ô³êóþ÷û ã³ñòîðûþ Áåëàðóñ³, ìàêñ³ìàëüíà çàìî¢÷âàþ÷û "çàëàòû âåê" Áåëàðóñ³, ÿå âÿë³ê³õ ïàë³òû÷íûõ ³ êóëüòóðíûõ äçåÿ÷î¢ ÷àñî¢ Âÿë³êàãà Êíÿñòâà Ë³òî¢ñêàãà. Ëåïø ïàê³íóöü øêîëó áåç ïàäðó÷í³êà¢, ÷ûì ïðûìóøàöü ìîëàäçü êàðûñòàööà ãýòàé ³äýàëàã³÷íàé àòðóòàé.

2. Íàñòà¢ ÷àñ âûêàðûñòàöü óñå ìàã÷ûìàñö³, êàá âûçâàë³öü ñÿðýäíþþ ³ âûøýéøóþ øêîëó àä ñòàðûõ âûêëàä÷ûêà¢, çàãàðòàâàíûõ ñàâåöêàé êàìóí³ñòû÷íàé ³äýàëîã³ÿé. Äëÿ ãýòàãà òðýáà âûêàðûñòàöü ó ïåðøóþ ÷àðãó Çàêîí àá ïåíñ³ÿíåðàõ, ÿê³ äàçâàëÿå ¢ñ³õ ïåíñ³ÿíåðà¢ çâàëüíÿöü ç ïðàöû. À ñÿðîä âûêëàä÷ûêà¢ øêîëû, àñàáë³âà âûøýéøàé, ÿø÷ý âåëüì³ øìàò ïåíñ³ÿíåðà¢. Ãýòûÿ âûêëàä÷ûê³ ïðàâîäçÿöü óðîê³, ÷ûòàþöü ëåêöû³ ç òûì ñàìûì çìåñòàì, ÿê³ áû¢ ó ³õ 10-20 ãàäî¢ íàçàä. Ìàêñ³ìàëüíàå âûçâàëåííå øêîëû àä ãýòûõ âûêëàä÷ûêà¢ - ãýòà âåëüì³ âàæíàÿ ¢ìîâà íîâàãà âûõàâàííÿ ìîëàäç³ ¢ äóõó áåëàðóñêàñö³, íàöûÿíàëüíàé êóëüòóðû, òðàäûöûé, çâû÷àÿ¢.

3. Íåàáõîäíà ìàêñ³ìàëüíà õóò÷ýé çàáÿñïå÷ûöü ñÿðýäíþþ ³ âûøýéøóþ øêîëó ïàäðó÷í³êàì³, íàï³ñàíûì³ ³ íàäðóêàâàíûì³ íà áåëàðóñêàé ìîâå ç íîâûì ã³ñòàðû÷íûì, ïàë³òû÷íûì, ýêàíàì³÷íûì, êóëüòóðíûì çìåñòàì, ÿê³ àäëþñòðî¢âàå ñàïðà¢äíóþ ã³ñòîðûþ Áåëàðóñ³ - ãýòàé ñòðýéøàé, à ¢ ñâîé ÷àñ ³ íàéâÿë³ê³øàé å¢ðàïåéñêàé äçÿðæàâû. Ó ñÿðýäí³ÿ ³ âûøýéøûÿ íàâó÷àëüíûÿ ¢ñòàíîâû Áåëàðóñ³ øòîãîä ïàñòóïàå 15 ìëí. ïàäðó÷í³êà¢. Íà âÿë³ê³ æàëü, íàâàò âûäàäçåíûÿ íà áåëàðóñêàé ìîâå, ÿíû ìàþöü ñòàðû çìåñò, ñòàðûÿ ïðûêëàäû, óçÿòûÿ ç áûëîé Ñàâåöêàé Ñàöûÿë³ñòû÷íàé Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü. Òàêîìó íàïðàìêó ïàäðûõòî¢ê³ íîâûõ ïàäðó÷í³êà¢ òðýáà ïàñòàâ³öü çàñëîí ³ äðóêàâàöü ïàäðó÷í³ê³ àñàáë³âà ïà ãóìàí³òàðíûõ íàâóêàõ ç íîâûì çìåñòàì. Ãýòà àäíà ç âàæíåéøûõ óìî¢ ôàðì³ðàâàííÿ íàöûÿíàëüíàé ñâÿäîìàñö³ ¢ âó÷í¸¢ñêàé ìîëàäç³.

4. Äëÿ âûõàâàííÿ ìîëàäç³ ¢ íàöûÿíàëüíûì äóõó, ïàâûøýííÿ ³íòàðýñó äà íàöûÿíàëüíàé êóëüòóðû ³ ïðàïàãàíäû àïîøíÿé ìàþöü âÿë³êàå çíà÷ýííå ³ ñòàðûÿ íàöûÿíàëüíûÿ ìóçå³. Òðýáà âûïðàöàâàöü àãóëüíàáåëàðóñêóþ ïðàãðàìó àäáóäîâû, ðýñòà¢ðàöû³ ìóçåÿ¢, á³áë³ÿòýê ó öýíòðàõ áûëûõ áåëàðóñê³õ êíÿñòâà¢, àñàáë³âà "çàáûòûõ", "çàïóø÷àíûõ", òàê³õ ÿê Òóðà¢, Äðóöê, Êðýâà, Ñâ³ñëà÷ ³ ³íø.

§ 2. Ã³ñòîðûÿ Áåëàðóñ³ ¢ àäêàçàõ ãîìåëüñê³õ ñòóäýíòà¢ ³ âûêëàä÷ûêà¢

Ñòóäýíòû-ã³ñòîðûê³, ÿê ³ ³õ âûêëàä÷ûê³, óÿ¢ëÿþöü ç ñÿáå íå òîëüê³ øàðàãîâûõ íîñüá³òà¢-ñïàæû¢öî¢ ã³ñòàðû÷íûõ âåäà¢, àëå ïåðø çà ¢ñ¸ àêòû¢íûõ ïðàôåñ³éíûõ âûòâîðöà¢ ³ ðàñïà¢ñþäæâàëüí³êà¢ ãýòûõ âåäà¢ ó ãðàìàäñòâå. Òàìó ñ³ñòýìà ã³ñòàðû÷íûõ êàøòî¢íàñöåé, óëàñö³âàÿ àäêàçà¢øûì íà ïûòàíí³ àíêåòû, íå òîëüê³ ïðàäñòà¢ëÿå ¢çðîâåíü ³ çìÿñòî¢íàñöü ³õ ñâåòàïîãëÿäó, àëå ³ äýìàíñòðóå ðýàëüíàå ñòàíîâ³ø÷à ã³ñòàðû÷íàé íàâóê³ íà øëÿõó äà ñóâåðýííÿ íàöûÿíàëüíàé êóëüòóðû ³ ã³ñòîðû³.

Ñòâàðýííå ïý¢íàé ñ³ñòýìû êàøòî¢íàñöåé çäçÿéñíÿåööà çâû÷àéíà íà ïàñòàâå âàëîäàííÿ ³íôàðìàöûÿé àá àöýíüâàíûì àá'åêöå. Òàìó ïàäàåööà ö³êàâûì, øòî áîëüøàñöü àïûòàíûõ ñòóäýíòà¢ ³ âûêëàä÷ûêà¢ âûÿ¢ëÿå ö³êàâàñöü äà ã³ñòîðû³ Áåëàðóñ³. Òàê, 79,1% ïåðøàêóðñí³êà¢, 50,9% ïÿö³êóðñí³êà¢ ³ 85,7% âûêëàä÷ûêà¢ óïý¢íåíûÿ ¢ ñâà³ì âåäàíí³ àé÷ûííàé ã³ñòîðû³, à 60% ñòóäýíòà¢ ³ 57,1% âûêëàä÷ûêà¢ ìàå âÿë³êóþ ïðàôåñ³éíóþ çàö³êà¢ëåíàñöü ó ¸é.

Ö³êàâà, ÿê ðýñïàíäýíòû àöýíüâàþöü ñâàå âåäû ã³ñòîðû³ êðà³í, ó êàíòýêñöå ÿê³õ ãåàïàë³òû÷íà ¢êëþ÷àíà Áåëàðóñü. Ã³ñòîðûþ Ðàñ³³ äîáðà âåäàþöü 74,4% àïûòàíûõ ïåðøàêóðñí³êà¢, 82,6% ïÿö³êóðñí³êà¢ ³ 85,7% âûêëàä÷ûêà¢, ã³ñòîðûþ Ïîëüø÷û - 34,9% ïåðøàêóðñí³êà¢, 50% ïÿö³êóðñí³êà¢ ³ 71,4% âûêëàä÷ûêà¢. Òîëüê³ 32,6% ñòóäýíòà¢ 1-ãà êóðñà ³ 34,8% - 5-ãà çàÿâ³ë³ àá äîáðûì âåäàíí³ ã³ñòîðû³ Óêðà³íû, òîëüê³ 18,6% ïåðøàêóðñí³êà¢ ³ 17,4% ïÿö³êóðñí³êà¢ àäçíà÷àþöü ãýòà ¢ äà÷ûíåíí³ äà ã³ñòîðû³ Ë³òâû. (Àäïàâåäíûÿ ë³÷áû äëÿ Ëàòâ³³ - 4,6% ³ 13%). Äðýííûÿ âåäû ïà ã³ñòîðû³ ñóñåäí³õ êðà³í (àïðà÷à Ðàñ³³ ³ ¢ ïý¢íàé ñòóïåí³ Ïîëüø÷û) òëóìà÷ûööà ¢ áåëàðóñê³õ ñòóäýíòà¢ íàéïåðø êàðûñòàííåì íåàðãàí³÷íàé äëÿ Áåëàðóñ³ ðàñ³éñêà-ñàâåöêàé êàíöýïöûÿé ã³ñòîðû³. Ó ìåæàõ ÿå ñóñåäí³ÿ ç Áåëàðóññþ êðà³íû (ÿê ³ ñàìà Áåëàðóñü) íå ðàçãëÿäàë³ñÿ ¢ ÿêàñö³ ã³ñòàðû÷íûõ ñóá'åêòà¢, à òîëüê³ ÿê ïý¢íûÿ òýðûòîðû³ ïàäïàðàäêàâàííÿ. Ãýòàå ñöâÿðäæýííå ¢ñêîñíà ïàäìàöî¢âàåööà òûì, øòî ã³ñòîðûþ ïàë³òû÷íûõ ñóïåðí³êà¢ Ðàñ³³ - ÑÑÑÐ: Ôðàíöû³, Ãåðìàí³³, Âÿë³êàáðûòàí³³ áîëüøàñöü ïÿö³êóðñí³êà¢ ³ âûêëàä÷ûêà¢ äîáðà âåäàå. Çãîäíà ç òîé æà êàíöýïöûÿé ã³ñòàðû÷íûõ ñóá'åêòà¢ ó ñòóäýíòà¢ ôàðì³ðóåööà øýðàã íàéá³ëüø ö³êàâûõ àá'åêòà¢ âûâó÷ýííÿ: Ðàñ³ÿ (48,3% óñ³õ ñòóäýíòà¢), ÇØÀ (23,6%), Ôðàíöûÿ (12,1%), Àíãë³ÿ (15,7%), Ãåðìàí³ÿ (13,5%).

Âàæíàé ïàñòàâàé äëÿ ¢òâàðýííÿ íàöûÿíàëüíà-ã³ñòàðû÷íàãà ìûñëåííÿ ç'ÿ¢ëÿåööà ôàðì³ðàâàííå ¢ñòîéë³âàé ñ³ñòýìû ãåàïàë³òû÷íûõ ïðûÿðûòýòà¢ ³ñíàâàííÿ äçÿðæàâû ³ íàöû³. Òàê³ÿ ïðûÿðûòýòû áûë³ âûçíà÷àíû ðýñïàíäýíòàì³ ¢ âûãëÿäçå ïðàë³êó êðà³í, ç ÿê³ì³ Áåëàðóñü íåàáõîäíà ðàçâ³âàöü ïåðøàðàäíûÿ àäíîñ³íû; Ðàñ³ÿ - 63% àïûòàíûõ ñòóäýíòà¢, ÇØÀ - 51,7%, Ãåðìàí³ÿ - 48,3%, Óêðà³íà - 32,6%, Ïîëüø÷à - 25,8%, Ôðàíöûÿ ³ ßïîí³ÿ - ïà 14%. Òàê³ì ÷ûíàì, ãåàïàë³òûêà Áåëàðóñ³ âà ¢ÿ¢ëåíí³ ãîìåëüñê³õ ñòóäýíòà¢ ìóñ³öü ìåöü õàðàêòàð ñ³íòýçó "ðýàëüíàé" ãåàïàë³òûê³ ("Íå øóêàé ñÿáðî¢ äàë¸êà, à âîðàãà¢ áë³çêà") ç àðûåíòàöûÿé íà ñóñåäí³ÿ ïàë³òû÷íà-ýêàíàì³÷íûÿ öýíòðû. Ö³êàâà, øòî ïðûÿðûòýò Ðàñ³³ ¢ çíîñ³íàõ ç Áåëàðóññþ àñàáë³âà ïàäêðýñë³âàþöü ¢ àäêàçàõ ïÿòàãà êóðñà ³ âûêëàä÷ûêà¢ (àäïàâåäíà 76,1% ³ 100% àïûòàíûõ), ó òîé ÷àñ, ÿê ïåðøàêóðñí³ê³ âûêàçàë³ ïåðàâàãó àäíîñ³íàì ç ÇØÀ (55,8%) ³ Ïîëüø÷àé (41,9%). Ìîæíà ìåðêàâàöü, øòî ãåàïàë³òû÷íàå çàö³êà¢ëåííå ðýñïàíäýíòà¢ óæî òîëüê³ ÷àñòêîâà âûçíà÷àåööà ïàíóþ÷àé ó ì³íóëûì ñàâåöêàé êàíöýïöûÿé ã³ñòîðû³, à òàêñàìà àãóëüíûì ³äýàëàã³÷íûì êàíòýêñòàì. Çàö³êà¢ëåíàñöü ó êàíòàêòàõ ç Ðàñ³ÿé, Óêðà³íàé ³ Ïîëüø÷àé ãðóíòóåööà ïý¢íûì ÷ûíàì íà ã³ñòàðû÷íàé ïðûÿçíàñö³ äà íàðîäà¢ ãýòûõ êðà³í çà äàïàìîãó Áåëàðóñ³ ¢ XIX-XX ñòàãîääçÿõ, øòî àäá³ëàñÿ ¢ àäêàçàõ ñòóäýíòà¢ ³ âûêëàä÷ûêà¢ (57,3% ñòóäýíòà¢ ïðûçíàþöü ðýàëüíàé òàêóþ äàïàìîãó ç áîêó ðóñê³õ, 41,6% - ç áîêó ¢êðà³íöà¢, 12,4% - ç áîêó ïàëÿêà¢).

Êóëüòóðíà-ïàçíàâà¢÷û ³íòàðýñ ðýñïàíäýíòà¢ âûÿ¢ëÿåööà ïðû àäêàçå íà ïûòàííå àá æàäàíí³ íàâåäàöü òóþ ö³ ³íøóþ êðà³íó. Íàéá³ëüøóþ ö³êàâàñöü äëÿ ñòóäýíòà¢ ³ âûêëàä÷ûêà¢ ó ãýòûì àñïåêöå ¢ÿ¢ëÿþöü: Ôðàíöûÿ (61,8% ñòóäýíòà¢), ²òàë³ÿ (56% ñòóäýíòà¢, 42,9% âûêëàä÷ûêà¢), ÇØÀ (48,3% ñòóäýíòà¢). Ìÿðêóåì, øòî òàê³ çìåñò ³íòàðýñó âûí³êàå ç ö³êàâàñö³ äà êóëüòóðíûõ ³ ¢ãîäóëå ãóìàí³òàðíûõ çäàáûòêà¢ ïàäàäçåíûõ êðà³í, ³ òîëüê³ ÷àñòêîâà - ç ³õ ïàë³òû÷íàé âàã³.

Ã³ñòàðû÷íû ³íòàðýñ ÿê ñêëàäîâàÿ ÷àñòêà íàöûÿíàëüíà-ã³ñòàðû÷íàé ñâÿäîìàñö³ ìîæà áûöü âûêë³êàíû ë³òàðàòóðíàé çàö³êà¢ëåíàñöþ. Àá ãýòûì ñâåä÷ûöü ³ íàøàå äàñëåäàâàííå: ï³ñüìåíí³ê³, íàçûâàíûÿ ÷àñöåé çà ³íøûõ ó ë³êó ëþá³ìûõ - ãýòà ã³ñòàðû÷íûÿ ï³ñüìåíí³ê³. Òàê, 22,5% àïûòàíûõ ñòóäýíòà¢ íàçâàë³ Óë. Êàðàòêåâ³÷à (³ ÿãîíûÿ ðàìàíû "Êàëàñû ïàä ñÿðïîì òâà³ì", "×îðíû çàìàê Àëüøàíñê³"), 16,9% - Â. Áûêàâà, 14,6% - À. Ñàëæàí³öûíà ("Àðõ³ïåëàã ÃÓËÀÃ"), Ì. Áóëãàêàâà ("Ìàéñòàð ³ Ìàðãàðûòà") ³ Ã. Ñÿíêåâ³÷à ("Êðûæàê³") íàçâàë³ ïà 10,1% ñòóäýíòà¢. Â³äàâî÷íû ¢ïëû¢ ã³ñòàðû÷íàé ïðîçû íà ã³ñòàðû÷íóþ ñâÿäîìàñöü ñòóäýíòà¢ ïà÷ûíàåööà ÿø÷ý ïà-çà ìåæàì³ ÂÍÓ (àá ãýòûì ñâåä÷àöü àäêàçû ïåðøàêóðñí³êà¢) ³ íå ñïûíÿåööà íà ÿãî çàêàí÷ýíí³ (57,1% âûêëàä÷ûêà¢ ïðûçíàþöü óïëû¢ Óë. Êàðàòêåâ³÷à, 42,9% - Â. Áûêàâà). Íåìàëàâàæíûì ïàäàåööà ³ òîå, øòî Â. Áûêà¢, ÿê ³ Óë. Êàðàòêåâ³÷ - ï³ñüìåíí³ê³ ç âûäàòíà ïðàÿ¢ëåíàé íàöûÿíàëüíà-ã³ñòàðû÷íàé áåëàðóñêàé ñàìàñâÿäîìàñöþ. Àäïàâåäíà 100% ³ 95,4% ïåðøàêóðñí³êà¢ ÷ûòàë³ ³õ êí³ã³.

Íàöûÿíàëüíàÿ êàíöýïöûÿ ã³ñòîðû³ - ãýòà íå òîëüê³ íîâàå áà÷àííå ã³ñòîðû³ Áåëàðóñ³, àëå ïåðø çà ¢ñ¸ ñ³íõðàí³çàöûÿ ñóñâåòíàãà ã³ñòàðû÷íàãà ïðàöýñó ³ ñ³ñòýìû íàöûÿíàëüíûõ êóëüòóðíûõ êàøòî¢íàñöåé òàê³ì ÷ûíàì, øòî ã³ñòîðûÿ Ðàäç³ìû áóäçå àäíà÷àñîâà ³ ìàäýëëþ ñóñâåòíûõ çàêàíàìåðíàñöåé, ³ ïðûçìàé äëÿ ³õ ðàçãëÿäó, ³ ãóìàí³ñòû÷íàé ñýíñàñòâàðàëüíàé ñóêóïíàñöþ äëÿ êîæíàãà íîñüá³òà íàöûÿíàëüíàãà ñâåòàïîãëÿäó.

Ïðûêìåòû ãóìàí³çàöû³ íàâóêîâàé ìåòàäàëîã³³ ìîæíà çà¢âàæûöü ó àäêàçàõ ã³ñòîðûêà¢ íà ïûòàííå àá âàæíàñö³ ïý¢íûõ ãðàìàäñê³õ ïðàöýñà¢. Òàê, âàæíàñöü ðýë³ã³é äëÿ ã³ñòîðû³ ñâåòó àäçíà÷àþöü 72,1% ïåðøàêóðñí³êà¢, 93,5% ïÿö³êóðñí³êà¢ ³ 85,7% âûêëàä÷ûêà¢. Ãýòàê æà âûñîêà àöýíåíà ³ äçåéíàñöü âÿë³ê³õ ëþäçåé: 81,4% ïåðøàêóðñí³êà¢, 89,1% ïÿö³êóðñí³êà¢, 100% âûêëàä÷ûêà¢. 78,3% ñòóäýíòà¢ ïÿòàãà êóðñà ïàçíà÷ûë³ ¢ àäêàçàõ âàæíàñöü ðàçâ³ööÿ øêîë ³ áàðàöüáû çà ïðàâû ÷àëàâåêà. Çíà÷íà ìåíø ðýñïàíäýíòà¢ ïàäêðýñë³ëà òðàäûöûéíóþ äëÿ ìàðêñ³ñöêàé ã³ñòîðûÿãðàô³³ áàðàöüáó êëàñà¢: 55,8% ñòóäýíòà¢ ïåðøàãà êóðñà, 58,7% - ïÿòàãà, 57,1% âûêëàä÷ûêà¢. Ãýòà íàéáîëüø í³çê³ÿ ïàêàç÷ûê³ âà ¢ñ¸é øêàëå àäêàçà¢. Àäíàê íàñöÿðîæâàå òîé ôàêò, øòî òîëüê³ 41,9% ïåðøàêóðñí³êà¢ ðàçóìåþöü âàæíàñöü óòâàðýííÿ íàöûÿíàëüíûõ äçÿðæà¢. Ïðû àãóëüíàé òýíäýíöû³ äà ïðûÿðûòýòó ãóìàí³ñòû÷íûõ êàøòî¢íàñöåé òàêàÿ ïàç³öûÿ ìîæà ðàçãëÿäàööà ÿê íåðàçóìåííå ãóìàí³ñòû÷íàé íàê³ðàâàíàñö³ äçÿðæà¢íàãà áóäà¢í³öòâà. (Ìàã÷ûìà, ôàêò âûêë³êàíû ðýàêöûÿé íà ì³æíàöûÿíàëüíûÿ ¢çáðîåíûÿ êàíôë³êòû ¢ Íîâàé Å¢ðîïå.)

Ñó÷àñíàÿ áåëàðóñêàÿ ã³ñòîðûÿãðàô³ÿ ïàñòàâ³ëà ïàä ñóìíåííå àáãðóíòàâàíàñöü óæûâàííÿ òýðì³íà "Ê³å¢ñêàÿ Ðóñü", ÿê³ äýôàðìàâà¢ ³ çíà÷íà çâóæà¢ ïðàñòîðó àé÷ûííàé ã³ñòîðû³. Àäíàê àäêàçû ãîìåëüñê³õ ñòóäýíòà¢ ³ âûêëàä÷ûêà¢ ñâåä÷àöü àá ÿø÷ý ìîöíàé óêàðàí¸íàñö³ ¢ ã³ñòàðû÷íàé ñâÿäîìàñö³ ì³ôà àá àäç³íûì äçÿðæà¢íûì óòâàðýíí³ òðîõ óñõîäíåñëàâÿíñê³õ íàðîäà¢. Òàê, 44,2% ïåðøàêóðñí³êà¢ ³ 85,7% âûêëàä÷ûêà¢ ë³÷àöü Ê³å¢ñêóþ Ðóñü ïà÷àòêàì ã³ñòîðû³ Áåëàðóñ³. Ó òîé æà ÷àñ 45,7% ïÿö³êóðñí³êà¢ íå çãîäíûÿ ç òàê³ì ìåðêàâàííåì. Áîëüøàñöü àïûòàíûõ ïðûçíàå Ê³å¢ñêóþ Ðóñü ïà÷àòêàì ã³ñòîðû³ Ðàñ³³ ³ Óêðà³íû. Òàê³ì ÷ûíàì, ì³ô àá äçÿðæà¢íûì àäç³íñòâå ðóñê³õ, óêðà³íöà¢ ³ áåëàðóñà¢ íå ïåðààäîëåíû ã³ñòîðûêàì³ Ãîìåëüñêàãà ¢í³âåðñ³òýòà.

Íàñòóïíû ã³ñòàðû÷íû ì³ô, ç ÿê³ì ñóòûêàåööà ðàçíÿâîëåíàÿ áåëàðóñêàÿ ñâÿäîìàñöü - ³äýÿ àá áåçóìî¢íà ñòàíî¢÷ûì âûí³êó äàëó÷ýííÿ Áåëàðóñ³ äà Ðàñ³³, ³ ÿê ÿãî íàéíîâû âàðûÿíò, äàëó÷ýííÿ äà ÑÑÑÐ. Ó íàøûì âûïàäêó àäìà¢ëÿþöü ñòàíî¢÷ûÿ âûí³ê³, ñöâÿðäæàþ÷û çàòðûìêó ðàçâ³ööÿ Áåëàðóñ³ ïðû ïåðøûì "óç'ÿäíàíí³" ¢ñÿãî 20,1% ïåðøàêóðñí³êà¢ ³ 37% ñòóäýíòà¢-âûïóñêí³êî¢, ïðû äðóã³ì "óç'ÿäíàíí³" - óñÿãî 20,1% ïåðøàêóðñí³êà¢ ³ 30,4% âûïóñêí³êî¢. Êàíñåðâàòûçì ñòóäýíöêàé ñâÿäîìàñö³, øòî âûñòóïàå òóò âûí³êàì òðàäûöûéíàãà ïðàðàñåéñêàãà ïðûÿðûòýòó (ìàã÷ûìà, ³ ðýã³ÿíàëüíàãà ãîìåëüñêàãà ïàõîäæàííÿ), ìîæà ñòàöü ñóð'¸çíàé ïåðàøêîäàé íà øëÿõó ïàáóäîâû íåäàãìàòûçàâàíàé ã³ñòîðû³ Ðàäç³ìû.

Íîâàÿ, ãóìàí³ñòû÷íàÿ ïàðàäûãìà ã³ñòàðû÷íàãà ðàçóìåííÿ ¢êëþ÷àå ¢ ðàçãëÿä ãðàìàäñê³ÿ ôàêòàðû ³ êóëüòóðíûÿ äàì³íàíòû, íàÿ¢íàñöü ÿê³õ ó ðàçâ³öö³ íàðîäà¢ ö³ ³ãíàðàâàëàñÿ, ö³ äàãìàòû÷íà âûçíà÷àëàñÿ ÿê íåãàòû¢íû ôàêò ìàðêñ³ñöê³ì ãðàìàäàçíà¢ñòâàì. Ïåðø çà ¢ñ¸ ãýòà òû÷ûööà ¢çäçåÿííÿ ðýë³ã³é íà ã³ñòîðûþ íàðîäà¢. Ðàíåé ìû çàñâåä÷ûë³ ö³êàâàñöü ðýñïàíäýíòà¢ äà ðýë³ã³é ÿê äà âàæíåéøûõ ÷ûíí³êà¢ ã³ñòîðû³. Óäàêëàäíÿþ÷û ãýòóþ òýçó, ñòóäýíòû ³ âûêëàä÷ûê³ àáñàëþòíàé áîëüøàñöþ âûçíà÷àþöü õðûñö³ÿíñòâà çà áåçóìî¢íà ñòàíî¢÷óþ êàøòî¢íàñöü áåëàðóñêàé ã³ñòîðû³ (àäïàâåäíà 95,4% äëÿ 1 êóðñà, 100% äëÿ 5-ãà, 85,7% äëÿ âûêëàä÷ûêà¢). ²íàêø àöýíüâàþöü àïûòàíûÿ ã³ñòàðû÷íóþ ðîëþ àñîáíûõ õðûñö³ÿíñê³õ ïëûíÿ¢, ³ñíàâà¢øûõ íà Áåëàðóñ³. Áîëüøàñöü àïûòàíûõ àäíàçíà÷íà ñòàíî¢÷à àöýíüâàå ðîëþ ïðàâàñëà¢íàé öàðêâû (79% - 1 êóðñ, 71,7% - 5). Òàêàÿ àöýíêà êàðýëþåööà ç àäíÿñåííåì ðýñïàíäýíòà¢ äà ïðàâàñëà¢íàãà âåðàâûçíàííÿ (83,7%) ³ ô³êñóå òðàäûöûéíóþ êàøòî¢íàñöü íàñåëüí³öòâà Áåëàðóñ³, êàøòî¢íàñöü, ÿêóþ ïý¢íûì òýíäýíöûéíûì ÷ûíàì âûêàðûñòî¢âàëà ³ ìàðêñ³ñöêàÿ ã³ñòîðûÿãðàô³ÿ. Ðýñïàíäýíòû âûçíà÷àþöü òàêñàìà âÿë³êóþ ðîëþ ïðàâàñëà¢ÿ ¢ ðàçâ³öö³ êóëüòóðû Áåëàðóñ³, Ë³òâû, Ïîëüø÷û, Óêðà³íû ÕVII ñòàãîääçÿ (83,7% ³ 76,1%).

(Ïðàöÿã ó íàñò. íóìàðû.)

Äçå ³ ÿê âû ñóñòðýë³ Äçåíü Ïåðàìîã³?

Ñòàðýéøûÿ æûõàðû Ìåíñêà, óäçåëüí³ê³ Âÿë³êàé Àé÷ûííàé âàéíû, áûëûÿ âÿçí³ êàíöëàãåðà¢ ³ äçåö³ âàéíû, ÿê³ÿ ¢ ãýòûì ãîäçå íå ìîãóöü íàâåäâàöü ñâÿòî÷íûõ âå÷àðûí ³ êàíöýðòà¢, ïàäçÿë³ë³ñÿ ñâà³ì³ ¢ñïàì³íàì³ ³ ¢ðàæàííÿì³ ïà òýëåôîíå.

Àíòîí ²âàíàâ³÷ Áûñòðûê, 1928 ã.í.

- ß ñóñòðý¢ Äçåíü Ïåðàìîã³ âà Óñõîäíÿé Ïðóñ³³, íåäàë¸êà àä Ê¸í³ãñáåðãà. Áû¢ ïàðàíåíû ³ çíàõîäç³¢ñÿ ¢ øï³òàë³. Àëå õóòêà âûçäàðàâå¢ ³ âÿðíó¢ñÿ íà ðàäç³ìó. Âàéíó ÿ ïðàéøî¢ ñóâÿç³ñòàì. Íàðàäç³¢ñÿ ¢ â¸ñöû Ëåêàðà¢êà Çàñëà¢ñêàãà ðà¸íà Ìåíñêàé âîáëàñö³. Òðûööàöü ãàäî¢ ïðàöàâà¢ ó Ìåíñêó íà âåëàçàâîäçå, çàâîä ìÿíå íå çàáûâàå. Àç ìà¸é æîíêàé Ç³íà³äàé Âàñ³ëüå¢íàé ÿ ïðàæû¢ ðàçàì êàëÿ 70 ãàäî¢!

Àëÿêñàíäð Äçì³òðûåâ³÷ Äçÿí³ñà¢, 1928 ã.í.

- Âàåííûÿ ãàäû ìû ïðàâÿë³ íà àêóïàâàíàé òýðûòîðû³. Ôàøûñòû àä÷ûí³ë³ êàíöýíòðàöûéíû ëàãåð íà òýðûòîðû³ àýðàäðîìà ïàáë³çó àä Ìàã³ë¸âà.

Äîáðà ïàìÿòàþ, ÿê âîéñê³ âûçâàëÿë³ íàøó â¸ñêó Ïàëûêàâ³÷û 26 ÷ýðâåíÿ 1944 ãîäà!

23 ÷ýðâåíÿ 1944 ãîäà ïà÷àëàñÿ àïåðàöûÿ "Áàãðàò¸í" ïà âûçâàëåíí³ Áåëàðóñ³. Ïàñëÿ öÿæê³õ áà¸¢ íà ðýêàõ Ïðîíÿ ³ Áàñÿ âîéñê³ 2-ãà Áåëàðóñêàãà ôðîíòà âûéøë³ äà Ìàã³ë¸âà. Óðà¸íå íàøàé â¸ñê³ íÿìåöê³ÿ âîéñê³ àêàçâàë³ ìîöíû ñóïðàö³¢, ³øë³ ãàðà÷ûÿ áà³.

Ó ÷àñ àáñòðýëà¢ íàñ, õëàïöî¢, çàñûïàëà çâåðõó çÿìë¸é, ³ ìû çàñòàë³ñÿ ¢ æûâûõ. Â¸ñêà áûëà ¢æî íàïàëîâó ñïàëåíàé. Ðàí³öàé 27 ÷ýðâåíÿ ñàâåöê³ÿ âîéñê³ âûçâàë³ë³ ÿå àä ôàøûñòà¢.

27 ÷ýðâåíÿ ïà¢ñ³ì ôðîíöå àä Øêëîâà äà Áûõàâà ³øëî ôàðñ³ðàâàííå Äíÿïðà. Ìàã³ë¸¢ íàøû âîéñê³ çàíÿë³ 28 ÷ýðâåíÿ 1944 ãîäà…

Ó ì³ðíû ÷àñ ÿ áû¢ ñïåöûÿë³ñòàì ïà ýëåêòðîí³öû, ïðàöàâà¢ íà ïðàäïðûåìñòâå ðàäû¸ýëåêòðîííàé ïðàìûñëîâàñö³ "Áåëâàð".

Àíòàí³íà Âàñ³ëüå¢íà Ãðûãîð'åâà, 1930 ã.í.

- Âûäàòíà ïàìÿòàþ äçåíü ó êðàñàâ³êó, êàë³ íàñ âûçâàë³ë³ íàøû âîéñê³ ç êàíöëàãåðà, ÿê³ çíàõîäç³¢ñÿ íåäàë¸êà àä Âåíû ¢ À¢ñòðû³. Ìû ðàäàâàë³ñÿ, ïàäê³äâàë³ àäç³í àäíàãî ¢ ïàâåòðà!

9 ìàÿ ìû ñóñòðýë³ ¢æî ¢ äàðîçå, öÿã í³êîì íàñ àäïðàâ³ë³ äàäîìó. À âÿðíóë³ñÿ ìû ç ìàòóëÿé íà ïàïÿë³ø÷à! Í³ êàëà, í³ äâàðà, âûæûâàé, ÿê ìîæàø. Íàøó â¸ñêó Ì³õàëüê³ Ãîìåëüñêàé âîáëàñö³ ôàøûñòû ñïàë³ë³ äà ø÷ýíòó. Àëå æ ìû âûæûë³! ß ïåðàåõàëà ¢ Ìåíñê äà ñÿñòðû, âó÷ûëàñÿ ¢ øêîëå, àäïðàöàâàëà ¢ñ¸ æûöö¸ íà çàâîäçå ³ìÿ Ëåí³íà. À ïîòûì, íà ïåíñ³³, ÿø÷ý 25 ãàäî¢ - ó ïåðøûì êë³í³÷íûì øï³òàë³. Âûãàäàâàëà òðîõ äà÷îê, äàïàìàãàëà ³ì àòðûìàöü âûøýéøóþ àäóêàöûþ. Óïý¢íåíà, øòî ìû ïåðàæûâåì êàðîíàâ³ðóñ, áî ïåðàæûâàë³ ³ áîëüø öÿæê³ÿ ÷àñû. Æàäàþ ¢ñ³ì çäàðî¢ÿ!

Ìàðê Âàñ³ëüåâ³÷ Ìàñëàêî¢, 1927 ã.í.

- Ìû æûë³ ¢ Ìàã³ë¸¢ñêàé âîáëàñö³ ¢ Êðàñíàïîëë³. Íàñ âûçâàë³ë³ ¢ âåðàñí³ 1943 ãîäà. Äà ãýòàãà ìíå äàâÿëîñÿ ïàçìàãàööà ¢ ïàðòûçàíàõ ç ëåòà 1943 ãîäà. Ìîëàäçü ³ ïàäëåòê³ ñûøë³ ¢ ëÿñû. Ó àäíîé ç ïàðòûçàíñê³õ àïåðàöûé ÿ çäàáû¢ â³íòî¢êó, ÿêàÿ ïàñëóæûëà ìíå ÿø÷ý äî¢ã³ ÷àñ, êàë³ ÿ àõî¢âà¢ êàëãàñíûõ êîíåé íà ñòàéí³. Ïàñëÿ âûçâàëåííÿ ÿ ïðàöàâà¢ ó ïðàìûñëîâûì êàìá³íàöå, íàâó÷û¢ñÿ ñòàëÿðíàé ñïðàâå, âûðàáëÿ¢ ìýáëþ. Ïàéøî¢ ó âîéñêà ³ òàì àñâî³¢ ñïåöûÿëüíàñöü ðàäû¸ìåõàí³êà.

Þë³ÿí Þë³ÿíàâ³÷ Ñòóïàêåâ³÷, 1937 ã.í.

- Íàøà â¸ñêà Íàâàñ¸ëê³ çíàõîäç³ëàñÿ ¢ Øó÷ûíñê³ì ðà¸íå Ãàðàäçåíñêàé âîáëàñö³ íåäàë¸êà àä Í¸ìàíà. Ïàìÿòàþ, ÿê ³øë³ áà³ íà äðóã³ì áåðàçå Í¸ìàíà, ÿê âûãàíÿë³ íåìöà¢, âûçâàëÿë³ íàøó ìÿñöîâàñöü.

Ïàñëÿ âûçâàëåííÿ ¢ â¸ñöû àäêðûë³ øêîëó, ³ ÿ ïàéøî¢ ó ïåðøû êëàñ. Äàâîäç³ëàñÿ øìàò ïðàöàâàöü, íàðûõòî¢âàöü êàðìû, äàãëÿäàöü æûâ¸ëó. Ó õóòê³ì ÷àñå ìîëàäçü çàõàöåëà ïàåõàöü íà áóäî¢ëþ ñòàë³öû.

Ïàñëÿ ñëóæáû ¢ âîéñêó ÿ àäáóäî¢âà¢ Ìåíñê. 43 ãàäû àäïðàöàâà¢ ó áóäà¢í³÷ûì òðýñöå ¹ 1. Íàø òðýñò áóäàâà¢ äàìû íà Êàìàðî¢öû, ó ×ûæî¢öû, ³ ¢ ³íøûõ ðà¸íàõ ñòàë³öû. Äâîé÷û ÿ àòðûìî¢âà¢ çâàííå ëåïøàãà áóäà¢í³êà òðýñòà. Áóäàâàë³ ìû 1-øû ³ 5 êë³í³÷íûÿ øï³òàë³ ¢ Ìåíñêó. Ó ïàçíåéøûÿ ãàäû äàâÿëîñÿ ïàïðàöàâàöü ¢ Ë³â³³ íà áóäà¢í³öòâå âàéñêîâûõ ãàðàäêî¢.

Óñ¸ æûöö¸ æûâó ç Áîãàì, ÷ûòàþ Á³áë³þ, íå âûõîäæó íà âóë³öó áåç ìàë³òâû, áî ÿ íàðàäç³¢ñÿ ¢ ñÿì'³ ïðàâàñëà¢íàãà ñâÿòàðà, ìîé ìàëîäøû áðàò - ñâÿòàð.

Ç æîíêàé Í³íàé Àëÿêñååâàé ìû ïðàæûë³ ðàçàì áîëüø çà 60 ãàäî¢, âûãàäàâàë³ ñûíà ³ äà÷êó. Æàäàåì óñ³ì äîáðàãà çäàðî¢ÿ, áåðàã÷ûñÿ ³ áûöü óâàæë³âûì³!

- Âàëÿíö³íà ²âàíà¢íà Ñàëàâåé, 1939 ã.í.

- Íåêàëüê³ ãàäî¢ çàïàð ÿ âûõîäæó 9 ìàÿ íà ïëîø÷ó Ïåðàìîã³ ç ïàðòðýòàì³ ðîäíûõ. Äçåíü Ïåðàìîã³ áû¢ äëÿ ³õ íàéâÿë³êøûì ñâÿòàì!

Ìàå áàöüê³ ²âàí Òðàô³ìàâ³÷ Ñàëàâåé ³ Âîëüãà Àëÿêñåå¢íà Ì³õàéëî¢ñêàÿ áûë³ ìåäûêàì³. Äà âàéíû ìû æûë³ ¢ â¸ñöû Óðý÷÷à Ñëóöêàãà ðà¸íà. Ìàìà ³ òàòà ïðàöàâàë³ ¢ ìÿñöîâàé áàëüí³öû, ç ïà÷àòêàì âàéíû ñòàë³ ÷ëåíàì³ ïàäïîëüíàé àðãàí³çàöû³, ïåðàäàâàë³ ìåäûêàìåíòû ¢ ïàðòûçàíñê³ àòðàä, ³ ïîòûì ñûøë³ ¢ ëþáàíñê³ÿ ëÿñû. Ìàëåíüêàé äçÿ¢÷ûíêàé ÿ çíàõîäç³ëàñÿ ðàçàì ç ³ì³ ¢ ïàðòûçàíñê³ì àòðàäçå ¹ 5 ³ìÿ Ëàçî áðûãàäû ¹ 64 ³ìÿ ×êàëàâà, çâåäàëà ãîëàä ³ õîëàä. Íàâàò ó ÷àñû âàéíû òàòà áû¢ âåëüì³ ïðûíöûïîâûì ³ ïàòðàáàâàëüíûì äà ïûòàííÿ¢ ã³ã³åíû, ó ÿãî ¢ àòðàäçå í³õòî íå çàõâàðý¢ íà òûô, ¸í âåëüì³ äáàéíà äàãëÿäà¢ ïàðàíåíûõ, àêàçâà¢ äàïàìîãó ìÿñöîâûì æûõàðàì.

Ó ÷ýðâåí³ 1944 ãîäà àòðàä çëó÷û¢ñÿ ç 64 ïàðòûçàíñêàé áðûãàäàé ïàä ê³ðà¢í³öòâàì Ì. Ì. Ðîçàâà ³ 100 áðûãàäàé ïàä ê³ðà¢í³öòâàì À. ². Øóáû.

Ãýòûÿ ïàäðàçäçÿëåíí³ ðàçàì ç âàéñêîâûì³ ÷àñòêàì³ 30 ÷ýðâåíÿ âûçâàë³ë³ Ñëóöê. Òàòà âûçâàëÿ¢ ãîðàä, à ìàìà çàñòàëàñÿ ¢ ëåñå äàãëÿäàöü ïàðàíåíûõ. ßíà ìîöíà õâàëÿâàëàñÿ çà ³õ ³ çà ñÿáå, áî áûëà öÿæàðíàé. Ïðàç òðû ìåñÿöû íàðàäç³ëàñÿ ìîé áðàò Âàëîäçÿ. Ìîé òàòà ³ äîêòàð Àëÿêñåé ²âàíàâ³÷ Øóáà íàäî¢ãà çàñòàë³ñÿ äîáðûì³ ñÿáðàì³.

Ó ì³ðíû ÷àñ ÿ ñêîí÷ûëà ìåäûöûíñê³ ³íñòûòóò ³ ïðàöàâàëà ôàðìàöý¢òàì ó ðîçíûõ àïòýêàõ Ìåíñêà. Óñ³ì æàäàþ ìîöû ³ çäàðî¢ÿ!

Ãóòàðûëà Ýëà Äçâ³íñêàÿ.

Íà çäûìêó: Àíòàí³íà Âàñ³ëüå¢íà Ãðûãîðüåâà. Ôîòà à¢òàðà.

²äçå êàíöýíòðàöûÿ òâîð÷ûõ âûñ³ëêà¢

ßê óïëûâàå êðûç³ñ, çâÿçàíû ç êàðîíàâ³ðóñàì, íà òâîð÷ûõ àñîáà¢?

Ãýòà ïûòàííå ìû çàäàë³ ìàñòàêó, ï³ñüìåíí³êàì, äàñëåä÷ûöû, àðòûñòó.

Ðûãîð Ñ³òí³öà:

- Íà ìÿíå êðûç³ñ í³ÿê íå ¢ïëûâàå! ß ¢ïý¢íåíû, øòî ìû ÿãî ïåðààäîëååì, áî Áåëàðóñü ïåðààäîëüâàëà ³ íå òàê³ÿ âûïðàáàâàíí³, ³ ÿíà ÆÛÂÅ!

Ïàñëÿ ìàéãî âûçâàëåííÿ ç ïàñàäû ñòàðøûí³ Áåëàðóñêàãà ñàþçà ìàñòàêî¢, ó ìÿíå ç'ÿâ³ëàñÿ øìàò ÷àñó íà òâîð÷óþ äçåéíàñöü. Ç ðàí³öû ÿ ïåõàòîé ³äó ¢ ìàéñòýðíþ, øìàò ìàëþþ, ï³øó. Ç'ÿâ³ë³ñÿ íîâûÿ ãðàô³÷íûÿ ïðàöû.

Ðûõòóþ äà âûäàííÿ äçâå êí³ã³: êí³ãó ïàýç³³ ³ âÿë³êóþ ïà àá'¸ìå êí³ãó ïðîçû. Ó êí³ãó ïðîçû ¢âàéäóöü äçâå àïîâåñö³ ³ ðàìàí. Àïîâåñöü áóäçå ìåöü íàçâó "Ñïàë³öü Ýðì³òàæ", ÿíà ïðûñâå÷àíà ã³ñòîðû³ ìàñòàöòâà. Ãýòà áóäçå ñâàéãî ðîäó ëåêöûÿ ïðà ñó÷àñíûõ ìàñòàêî¢. Ó ï'åñå äçåéí³÷àå ëåêòàð, óëüòðàñó÷àñíûÿ ìàñòàê³, óçãàäâàþööà Ïàáëà Ï³êàñà, Êàç³ì³ð Ìàëåâ³÷, ßçýï Äðàçäîâ³÷.

Êðûç³ñ àäìÿí³¢ äçâå ìàå ïåðñàíàëüíûÿ âûñòàâû ¢ Ýñòîí³³ ³ Ñëàâàê³³ ³ ïÿöü ìà³õ ñóð'¸çíûõ ïàýòû÷íûõ âå÷àðûí, ÿê³ÿ ìåë³ àäáûööà ¢ Êóïàëà¢ñê³ì ìóçå³ ¢ Ìåíñêó, Ãîìåë³ ³ ¢ Îðøû, à òàêñàìà ¢ Ìàñêâå ³ ¢ Çîðíûì ãàðàäêó. Ì³æ ³íøûì, ó Çîðíûì ãàðàäêó ö³êàâÿööà áåëàðóñêàé ïàýç³ÿé! Òàì ïðàöóå øìàò áåëàðóñà¢, òýõí³÷íûÿ ñóïðàöî¢í³ê³, æîíê³ êàñìàíà¢òà¢, ïåðñàíàë, ÿê³ àáñëóãî¢âàå çàïóñê êàñì³÷íûõ êàðàáëå¢.

Âåðó, øòî ¢ñå ñóñòðý÷û àäáóäóööà ïàçíåé. Êóïàëà¢ñê³ òýàòð ïåðàíÿñ ïàýòû÷íóþ âå÷àðûíó íà âîñåíü.

Â³êòàð Êàðàìàçà¢:

- Êàðîíàâ³ðóñ íå ïåðàøêàäæàå ìíå äóìàöü ³ ïðàöàâàöü. Ïðàöóþ äîìà çà äðóêàðñêàé ìàøûíêàé. Íàðàäç³ë³ñÿ íîâûÿ ñòàðîíê³, ïðûñâå÷àíûÿ Ì³õàñþ Ñòðàëüöîâó. Áóäçåì ðûõòàâàöü äà þá³ëåþ Â³òîëüäà Áÿëûí³öêàãà-Á³ðóëÿ.

Ìàñòàöòâà ìàöíåéøàå äà â³ðóñ!

Íàòàëëÿ Äàâûäçåíêà:

- Ïðàöÿãâàþ àïðàöî¢âàöü íàòàòê³ Ðûãîðà ²âàíàâ³÷à Áàðàäóë³íà. Ïðàöóþ íàä 8-ûì òîìàì "Äç¸íí³êà¢ ³ çàï³ñà¢". Ñ¸ìû òîì âûéøà¢ ó âûäàâåöòâå "Êí³ãàçáîð" íàêëàäàì ¢ 60 àñîáí³êà¢, ïàñòóï³¢ ó á³áë³ÿòý÷ê³ êðà³íû ³ áû¢ ïàäàðàíû ìíîé àñîáàì, ÿê³ÿ öýíÿöü òâîð÷àñöü íàðîäíàãà ïàýòà. Òîì àõàï³¢ ïàäçå³ 1996-97 ãàäî¢. Äàìàãëàñÿ ïà-ö³õàìó ïàòðàï³öü ó á³áë³ÿòýêó ³ çäàáûöü íåàáõîäíûÿ ìíå êí³ã³ ïðàç àáàíåìåíò.

Çì³öåð Âàéöþøêåâ³÷:

- Ïðàöóþ íàä íîâûì äûñêàì äëÿ äçÿöåé íà âåðøû Àëÿêñåÿ Ïûñ³íà. Ìóçûêàíòû ïà-àñîáêó çàéìàþööà ñâà³ì³ ïðàåêòàì³. Çíàõîäç³ìñÿ ¢âåñü ÷àñ íà ïðûðîäçå, êàá óöÿ÷û àä äðýííûõ äóìàê. Íà Í¸ìàíå âåëüì³ äîáðà, ó ëåñå ñïÿâàþöü ñàëà¢³, ö³íüêàþöü ñ³í³÷ê³, ñêà÷óöü çàé÷ûê³ ³ áåãàþöü êàçóë³. ß ¢æî íå àäíîé÷û êóïà¢ñÿ ¢ Í¸ìàíå. Ëþäç³ ïðûÿçäæàþöü äà íàñ, êàá íåêóäû ñõàâàööà àä ãîðàäà. Ìåñÿö æûë³ ³ àäïà÷ûâàë³ ¢ íàñ ó àñîáíûì äàìêó ¢äçåëüí³ê³ Å¢ðàáà÷àííÿ Naviband Êñåí³ÿ ³ Àðö¸ì Ëóê'ÿíåíê³ ç ìàëåíüê³ì ñûíàì.

Ãóòàðûëà Ýëà Äçâ³íñêàÿ.

Íàâ³íû Ãåðìàí³³

Íÿìåöê³ÿ êë³í³ê³ ïðàñòîéâàþöü ó ÷àêàíí³ ïàöûåíòà¢ ç COVID-19. Ïàðàäîêñ?

Ñîòí³ íÿìåöê³õ áàëüí³ö ñòâàðûë³ ðýçåðâîâûÿ ìàãóòíàñö³ äëÿ ïðû¸ìó ³ ëÿ÷ýííÿ õâîðûõ, ³íô³êàâàíûõ êàðîíàâ³ðóñàì, ³ àäìÿí³ë³ ¢ñå íåòýðì³íîâûÿ àïåðàöû³. Öÿïåð ³ì âîñòðà íå õàïàå ïàöûåíòà¢.

Ïàíäýì³ÿ COVID-19 çàñïåëà ²òàë³þ çíÿíàöêó. Ìíîã³õ òàäû øàêàâàë³ òýëåêàäðàì³ ç ³òàëüÿíñê³õ ëÿêàðíÿ¢: ïàöûåíòû ¢ êàë³äîðàõ, àääçÿëåíí³ ³íòýíñ³¢íàé òýðàï³³ ïåðàïî¢íåíûÿ, àïàðàòà¢ øòó÷íàé âåíòûëÿöû³ ë¸ãê³õ êàòàñòðàô³÷íà íå õàïàå, ìåäïåðñàíàë ãåðà³÷íà âûá³âàåööà ç ñ³ë. Êàá ïðàäóõ³ë³öü òàêîå ðàçâ³ööå ïàäçåé, ó Ãåðìàí³³ ç ñàìàãà ïà÷àòêó íàëàäç³ë³ ¢ñþ ñ³ñòýìó àõîâû çäàðî¢ÿ íà àäïîð êàðîíàâ³ðóñó SARS-CoV-2 ³ ìàñàâàå ëÿ÷ýííå ³íô³êàâàíûõ ³ì ïàöûåíòà¢.

Àëå öÿïåð ó íÿìåöê³õ êë³í³êàõ ñêëàëàñÿ ïàðàäàêñàëüíàÿ ñ³òóàöûÿ: óñå ïëàíàâûÿ àïåðàöû³ àäìåíåíû, êîëüêàñöü ëîæêà¢ ó àääçÿëåííÿõ ³íòýíñ³¢íàé òýðàï³³ ïàâÿë³÷àíà, à ìàñàâàãà íàïëûâó ïàöûåíòà¢ ç COVID-19 óñ¸ íÿìà. Ó âûí³êó áàëüí³öû ïóñòóþöü, íÿñóöü ô³íàíñàâûÿ ñòðàòû, ëåêàðû ³ ìåäñ¸ñòðû àä íÿìà ÷àãî ðàá³öü ñÿäçÿöü ïà õàòàõ, íàçàïàøâàþ÷û "àäìî¢íûÿ" ãàäç³íû, ÿê³ÿ ³ì êàë³-íåáóäçü äàâÿäçåööà àäïðàöî¢âàöü.

40% ëîæêà¢ ó àääçÿëåííÿõ ³íòýíñ³¢íàé òýðàï³³ ïóñòóþöü

Âîñü äàäçåíûÿ íà ðàí³öó 28 êðàñàâ³êà, ÿê³ÿ ñà ñïàñûëêàé íà àäç³íû ðýã³ñòð óñ³õ íÿìåöê³õ áàëüí³ö (DIVI-Intensivregister) ïðûâîäç³öü àíëàéí-âûäàííå Zeit.de. Àãóëüíàÿ êîëüêàñöü ëîæêà¢ ó àääçÿëåííÿõ ³íòýíñ³¢íàé òýðàï³³ âà ¢ñ³õ 1160 íÿìåöê³õ áàëüí³öàõ - 32 394. Çàíÿòûÿ ïàöûåíòàì³ ç COVID-19 - 19337. Ïóñòóþöü - 13 057, òî-áîê 40%. ¨ñöü, ïðà¢äà, ðýã³ÿíàëüíûÿ àäðîçíåíí³. Àëå òîëüê³ ¢ äâóõ íÿìåöê³õ ãàðàäàõ - Øà¢ìáóðã ó Í³æíÿé Ñàêñîí³³ ³ Çîíåáåðã ó Öþðûíã³³ - ó àääçÿëåííÿõ ³íòýíñ³¢íàé òýðàï³³ áàëüí³ö íÿìà ñâàáîäíûõ ìåñöà¢. Çàòîå ÿíû ¸ñöü ó ñóñåäí³õ ãàðàäàõ, äà ÿê³õ íå áîëüø çà 20 ê³ëàìåòðà¢.

Êîëüêàñöü "çâû÷àéíûõ" ïàöûåíòà¢ âà ¢ñ³õ íÿìåöê³õ ø ï³òàëÿõ ðýçêà ñêàðàö³ëàñÿ, ó íåêàòîðûõ - ó äâà ðàçû. À ïàöûåíòû, çà ëÿ÷ýííå ÿê³õ ïëàöÿöü áàëüí³÷íûÿ êàñû, - ãýòà ýêàíàì³÷íàÿ àñíîâà ¢ñ¸é ñ³ñòýìû ñòàöûÿíàðíàé ìåäûöûíû ¢ Ãåðìàí³³. Êàá êë³í³ê³ íå ïàéø ë³ ïà ñâåöå, óðàä ÔÐÃ ñòâàðû¢ äëÿ ³õ àäìûñëîâû ôîíä äàïàìîã³ ³ ïëàö³öü çà êîæíû, øòî ïðàñòîéâàå ¢ ðýçåðâå - à çíà÷ûöü, íå ïðûíîñ³öü äàõîä - áàëüí³÷íû ëîæàê ó ïàìåðû 560 å¢ðà ¢ ñóòê³.

Íåâÿë³ê³ì áàëüí³öàì ãýòûõ ãðîøàé õàïàå, êàá çâîäç³öü êàíöû ç êàíöàì³, çàÿâ³¢ ñòàðøûíÿ Íÿìåöêàãà áàëüí³÷íàãà òàâàðûñòâà (Deutsche Krankenhausgesellschaft, DKG) Ãåðàëüä Ãàñ (Gerald Gass), àëå íå áóéíûì êë³í³êàì, ÿê³ÿ àáñòàëÿâàíû ñàìàé ñó÷àñíàé äàðàãîé òýõí³êàé ³ àêàçâàþöü ¢âåñü ñïåêòð ìåäûöûíñê³õ ïàñëóã.

Áàëüí³÷íàå ëîá³ ïàòðàáóå âÿðòàííÿ äà çâû÷àéíàãà ðýæûìó ïðàöû

DKG ïàòðàáóå çí³ç³öü êàðîíàâ³ðóñíóþ ãàòî¢íàñöü ³ ïà÷àöü ïàýòàïíàå âÿðòàííå êë³í³ê äà çâû÷àéíàãà ðýæûìó ïðàöû. Ó ÿêàñö³ ïåðøàé ìåðû ïðàïàíóåööà ðýçåðâàâàöü äëÿ ïàöûåíòà¢ ç COVID-19 ó àääçÿëåííÿõ ³íòýíñ³¢íàé òýðàï³³ òîëüê³ 20% ëîæêà¢, àáñòàëÿâàíûõ àïàðàòàì³ ØÂË.

Ïðû ãýòûì, àäíàê, êë³í³ê³ ïàâ³ííû áûöü ãàòîâûÿ äà òàãî, êàá ó âûïàäêó ðýçêàãà ¢ñïë¸ñêó ýï³äýì³³ íà ïðàöÿãó ìàêñ³ìóì 72 ãàäç³í çíî¢ íàðàñö³öü êîëüêàñöü ìåñöà¢ äëÿ êàðîíàâ³ðóñíûõ õâîðûõ. Òîå, øòî íÿìåöê³ÿ áàëüí³öû çäîëüíûÿ ðýàãàâàöü òàê õóòêà, ÿíû ¢æî äàêàçàë³, çà¢âàæû¢ Ãåðàëüä Ãàñ, ìàþ÷û íà ¢âàçå àïåðàòû¢íàå íàðîø÷âàííå ïàòýíöûÿëó àääçÿëåííÿ¢ ³íòýíñ³¢íàé òýðàï³³, êàë³ íà ïðàöÿãó íåêàëüê³õ äç¸í ïàñëÿ ïà÷àòêó ýï³äýì³³ ¢ Ãåðìàí³³ êîëüêàñöü ëîæêà¢ ó òàê³õ àääçÿëåííÿõ áûëà ïàâÿë³÷àíà ¢ ïà¢òàðà ðàçû.

Çàäàäçåíà DKG, ÿêîå âûêàçâàå ³íòàðýñû íÿìåöê³õ êë³í³ê, íàñòîéâàå íà àäìåíå íÿëþáàé ³ì³òàðûôíàé ñ³ñòýìû, ïðû ÿêîé áàëüí³÷íûÿ êàñû àïëà÷âàþöü êë³í³êàì ëÿ÷ýííå ïàöûåíòà ¢ çàëåæíàñö³ àä äûÿãíàçó, à íå ¢ñ³õ àêàçàíûõ ÿìó ìåäûöûíñê³õ ïàñëóã ïààñîáêó. Áî, íàïðûêëàä, íàâàò âûäàëåííå àïåíäûöûòó ìîæà áûöü ó àäíûì âûïàäêó ïðîñòàé ³ òàííàé àïåðàöûÿé, à ¢ ³íøûì - çàïàòðàáàâàöü ïðàöÿãëàãà ³ äàðàãîãà ïàñëÿàïåðàöûéíàãà ëÿ÷ýííÿ.

Ì³í³ñòýðñòâà àõîâû çäàðî¢ÿ ÔÐÃ ãàòîâà çí³æàöü êàðîíàâ³ðóñíóþ ãàòî¢íàñöü

Ì³í³ñòð àõîâû çäàðî¢ÿ ÔÐÃ Åíñ Øïàí (Jens Spahn) ÿø÷ý ¢ ñÿðýäç³íå êðàñàâ³êà êàçà¢, øòî ¢ òðà¢í³ - ïðû ¢äàëûì ðàçâ³öö³ ýï³äýì³÷íàé ñ³òóàöû³ - äàïóø÷àëüíà êðîê çà êðîêàì âÿðòàöü êë³í³ê³ äà íàðìàëüíàãà ðýæûìó ïðàöû. Öÿïåð ¸í, â³äàâî÷íà, âûðàøû¢, øòî ïàðà äçåéí³÷àöü. Ó à¢òîðàê, 28 êðàñàâ³êà, ñòàëà âÿäîìà, øòî ì³í³ñòð êàíêðýòûçàâà¢ ñâîé ïëàí ³ íàïÿðýäàäí³ ðàçàñëà¢ ðýêàìåíäàöû³ íà ãýòû êîíò ñâà³ì êàëåãàì ó ôåäýðàëüíûÿ çåìë³, ó ïàäïàðàäêàâàíí³ ÿê³õ ó Ãåðìàí³³ ³ çíàõîäçÿööà ìÿñöîâûÿ ì³í³ñòýðñòâû àõîâû çäàðî¢ÿ.

Íÿìåöêàÿ ñåòêà ÑÌ² Redaktionsnetzwerk Deutschland (RND) ïàâåäàì³ëà, øòî Øïàí ë³÷ûöü íåàáõîäíûì ïàìåíøûöü äîëþ çàðýçåðâàâàíûõ äëÿ ïàöûåíòà¢ ç COVID-19 ëîæêà¢ ó àääçÿëåííÿõ ³íòýíñ³¢íàé òýðàï³³ ç ñ¸ííÿøí³õ 50% äà 25%. Àêðàìÿ òàãî, ì³í³ñòð âûñòóïàå çà àäíà¢ëåííå ïëàíàâûõ àïåðàöûé ³ âûêàðûñòàííå äëÿ ³õ 70% ìàã÷ûìàñöÿ¢, ÿê³ì³ âàëîäàþöü àïåðàöûéíûÿ ¢ êë³í³êàõ. Ó äàëåéøûì - ó çàëåæíàñö³ àä äûíàì³ê³ ðàçâ³ööÿ ýï³äýì³³ êàðîíàâ³ðóñà ¢ Ãåðìàí³³ - ãýòóþ äîëþ, íà äóìêó Øïàíà, ìîæíà áóäçå êîæíûÿ äâà òûäí³ ïàâûøàöü íà 10% ³ àïåðàâàöü, ó ïåðøóþ ÷àðãó, ðàêàâûõ õâîðûõ.

Âÿðòàííå áàëüí³ö äà íàðìàëüíàãà ðýæûìó ïðàöû, öûòóå RND ì³í³ñòðà àõîâû çäàðî¢ÿ, "âàæíà, ïàêîëüê³ àäòýðì³íî¢êà âåëüì³ íåàáõîäíûõ õ³ðóðã³÷íûõ óìÿøàííÿ¢, ó ïðûâàòíàñö³, äëÿ âûäàëåííÿ ïóõë³í àáî ïðàòýçàâàííÿ òàçàñöåãíàâàãà ñóñòàâà ïðûâîäç³öü äà ô³ç³÷íûõ ³ äóøý¢íûõ ïàêóòà¢ ïàöûåíòà¢, ÿê³ÿ ìàþöü ó ³õ ïàòðýáó". Âåäàìà Åíñ Øïàí ³ àá âûïàäêàõ, êàë³ ëþäç³ íàâàò ó ýêñòðàíûõ ñ³òóàöûÿõ - ïðû ³íôàðêöå ì³ÿêàðäà àáî ³íñóëüöå - íàãëåäçå¢øûñÿ òýëåïðàãðàì àá öÿïåðàøíÿé ïàíäýì³³, íå çâÿðòàþööà ïà ìåäûöûíñêóþ äàïàìîãó.

Ýï³äýì³ÿëàã³÷íàÿ ñ³òóàöûÿ ¢ Ãåðìàí³³

Àëå ¢ñå ïëàíû, ÿê³ÿ ïðàäóãëåäæâàþöü àäíà¢ëåííå ðàíåéøàãà ðýæûìó ïðàöû íÿìåöê³õ áàëüí³ö, çàëåæàöü àä ýï³äýì³ÿëàã³÷íàé ñ³òóàöû³ ¢ Ãåðìàí³³. À ÿíà ¢ àïîøí³ÿ äí³ ñòàëà ãîðøàé. Êàë³ ÿø÷ý òûäçåíü òàìó àäç³í íîñüá³ò ³íôåêöû³ çàðàæà¢ ¢ ñÿðýäí³ì 0,7 ÷àëàâåêà, òî çàðàç, ïà äàäçåíûõ ²íñòûòóòà ³ìÿ Ðîáåðòà Êîõà (RKI), ñóàäíîñ³íû ñòàë³ 1 äà 0,9.

Âà ¢ðàäçå æ Ãåðìàí³³ íÿçìåííà ïàäêðýñë³âàþöü, øòî äàëåéøàå çìÿê÷ýííå àíòûýï³äýì³ÿëàã³÷íûõ ìåð ìàã÷ûìà òîëüê³ ¢ òûì âûïàäêó, êàë³ íà ïðàöÿãó äîñûöü äî¢ãàãà ÷àñó àäç³í ³íô³êàâàíû áóäçå çàðàæàöü ó ñÿðýäí³ì ìåíø àäíàãî çäàðîâàãà ÷àëàâåêà.

dw.com.

Íàâ³íû Ãåðìàí³³

Çàÿ¢êó íà "Ì³æíàðîäíóþ ïàðëàìåíöêóþ ñòûïåíäûþ Ãåðìàíñêàãà Áóíäýñòàãà íà 2021 ã." ìîæíà ïàäàöü äà 31 ë³ïåíÿ

Ãåðìàíñê³ Áóíäýñòàã øòîãîä ïðàäàñòà¢ëÿå ñòûïåíäû³ ìàëàäûì âûïóñêí³êàì ÂÍÓ, ÿê³ÿ ö³êàâÿööà ïàë³òûêàé ³ íàìåðâàþööà çàéìàööà àêòû¢íûì ïðàñî¢âàííåì àñíî¢íûõ ïðûíöûïà¢ äýìàêðàòû³ ¢ ñâà³õ êðà³íàõ.

Ó ðàìêàõ ïðàãðàìû, ÿêàÿ ïðîéäçå ç 1 ñàêàâ³êà ïà 31 ë³ïåíÿ 2021 ã. ó Áåðë³íå, ñòûïåíäûÿòû áóäóöü àêòû¢íà ¢äçåëüí³÷àöü ó ïðàöû áþðî àäíàãî ç äýïóòàòà¢ ãåðìàíñêàãà Áóíäýñòàãà. ßíû áóäóöü ñóïðàâàäæàöü "ñâà³õ" äýïóòàòà¢ íà ïàñÿäæýííÿõ êàì³òýòà¢, ôðàêöûé ³ ³íøûõ îðãàíà¢ ³ òàê³ì ÷ûíàì çìîãóöü àòðûìàöü óÿ¢ëåííå àá çàäà÷àõ ³ ïàðàäêó ïàðëàìåíöê³õ ïðàöýäóð. Àêðàìÿ òàãî, ÿíû áóäóöü ðýãóëÿðíà íàâåäâàöü ³íôàðìàöûéíûÿ ìåðàïðûåìñòâû ³ ñåì³íàðû, ÿê³ÿ àðãàí³çóþööà Áóíäýñòàãàì ³ ïàë³òû÷íûì³ ôîíäàì³.

Ïàäà÷àñ ëåòíÿãà ñåìåñòðà ñòûïåíäûÿòû áóäóöü çàë³÷àíû ¢ Áåðë³íñê³ ¢í³âåðñ³òýò ³ìÿ Ãóìáàëüäòà ³ çìîãóöü íàâåäâàöü çàíÿòê³ ³ ëåêöû³ Ñâàáîäíàãà ³ Òýõí³÷íàãà ¢í³âåðñ³òýòà¢.

Ç äýòàëÿì³ Ì³æíàðîäíàé ïàðëàìåíöêàé ñòûïåíäû³, óìîâàì³ ³ ïðàöýäóðàé ïàäà÷û çàÿ¢ê³ Âû ìîæàöå àçíà¸ì³ööà ¢ ³íôàðìàöûéíûì ïðàñïåêöå Ãåðìàíñêàãà Áóíäýñòàãà íà ñàéöå www.minsk.diplo.de.

Ïàâîäëå ïðýñ-ðýë³çà.

Õàðîøû ñòàðò ó Ïîëüø÷û

TravelHouse.info

POLSKI INSTYTUT WSPÓŁPRACY OBYWATELSKIEJ

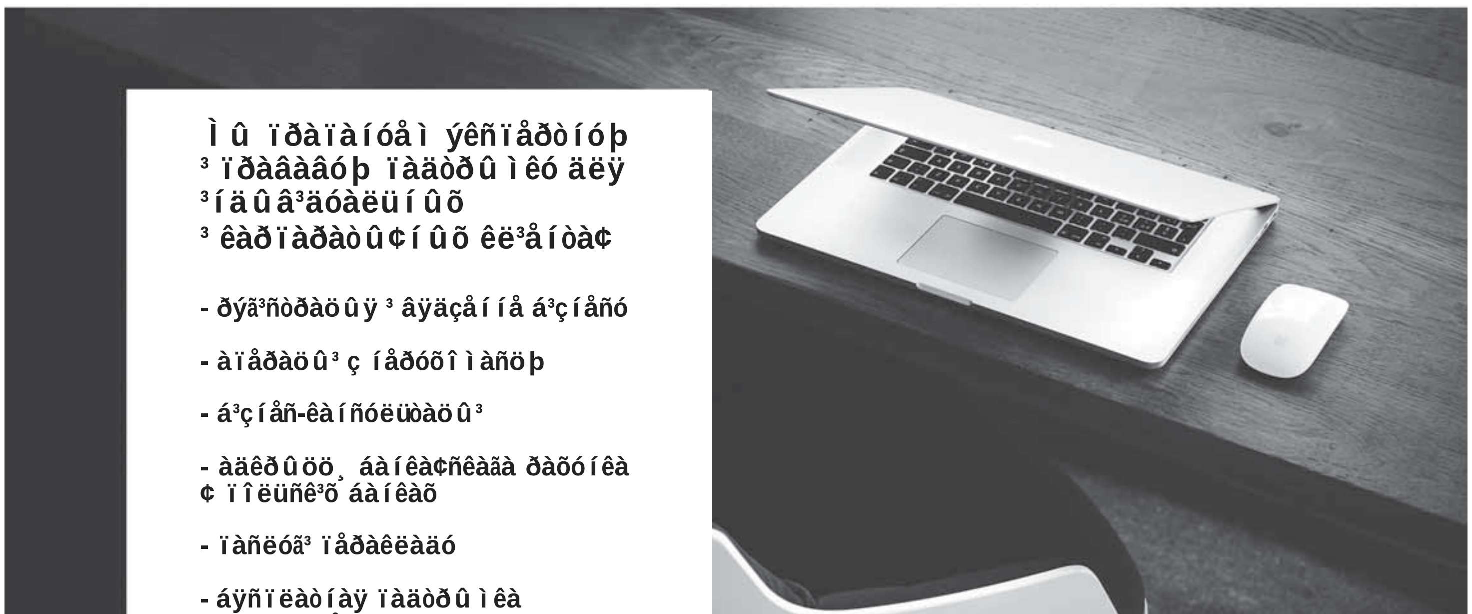

¨ñöü ïûòàíí³? Íàï³øûöå íàì: kontakt@fpiwo.pl
Мы размаўляем на рускай мове.
Polski Instytut Wspołpracy Obywatelskiej. г. Уроцлаў, Польшча

(Ïðàöÿã. Ïà÷àòàê ó ïàïÿð. íó ìàðàõ.)

Â³êòàð Ø í³ï

ÁÅËÀÐÓÑÊ² ÏÀÍÒÝÎÍ

Áàëàäû êðûâ³ ³ ëþáîâ³

ÁÀËÀÄÀ ËÅÑ² ÁÅËÀÐÓÑÊ²
(1920 - 1948)

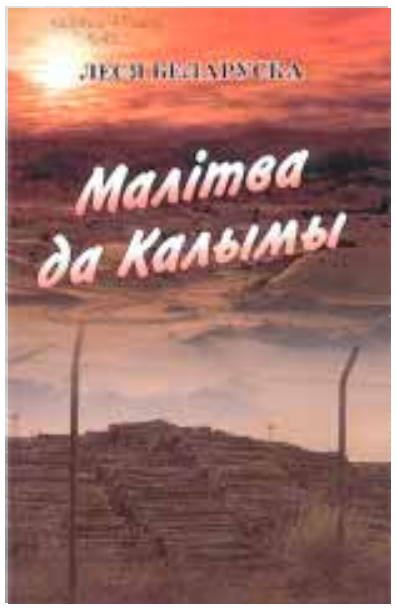

Òû ¢ñ¸ ñòðûâàëà, ³ òû ¢ñ¸ çì àãëà,
Ïðàéøëà æûöö¸ ³ ¢ïý¢íåí íà, ³ ïðà ì à.
À ïåêàâàëà Åôðàñ³ííÿ Õðà ì û,
Òû æ äóø û, í³áû Õðà ì û, áåðàãëà,
Òà ì ó³ ñíåã, í³áû à í¸ë, ëÿö³öü,
Öÿáå, çàëåäçÿíåëó þ, öàëóå
Çà Áåëàðóñü äàë¸êó þ, æûâó þ,
ßêó þ íå êëÿëàñÿ òû ë þ á³öü,
À ¢ñ¸ æûöö¸ ÿå ë þ á³ëà òû,
Õàöÿ³ íåíàâ³äçåöü ïðàâà ì åëà...
Ï àÿç³ÿ- çíÿ ì î æà íàå öåëà,
ßêî å íå ïàê³íó¢ äóõ ñâÿòû -
Áûëà ç òàáî é³ æûöü íàòõ íÿëà ¢ñ³õ
² âåðûöü, øòî ³ ãýòà ¢çâåÿ ïðî ëäçå
² çàñòà íåöòà êâàòêà ì³ íà ë¸äçå
Êàë þ÷û äðî ç êðûâ¸ é ñÿáðî¢ òâà³õ,
Áî òû ñòðûâàëà ¢ñ¸ ³ ¢ñ¸ ç ì àãëà,
Ïðàéøëà æûöö¸ ³ ¢ïý¢íåí íà, ³ ïðà ì à.
À ïåêàâàëà Åôðàñ³ííÿ Õðà ì û,
Òû æ äóø û, í³áû Õðà ì û, áåðàãëà...

1.07.2008 ã.

ÁÀËÀÄÀ Ì ²Ê Î Ë Û À ¡ ÐÀ Ì × ÛÊÀ
(14.01.1920 - 8.05.2017)

Çíà¸ ì ûÿ ï î ñòàö³ ï î áà÷ ç òàáî þ
²äóöü ïà æûöö³ ï î êóëü ñà ì òû ³äçåø
Ï à ñåöå, äçå ¢ ñ íåçå ñöÿæû í û ç³ ì î þ,
Âÿñ í î é - ó â³ðë³âàé ñöþ äç¸ íà é âàäçå,
ßêàÿ ç ì û âàå ñëÿä û ³ ë³ñòî òó,
Øòî â îñåí íþ ¢ïàëà ïàä í î ã³ òâàå.
Í àâ î êàë ñíÿã³, ÿê ñ³âàÿ ñà ì î òà,
Ï à ñ íåçå ³äçåø ³ ñöÿæû íà ïÿå
Àá òû ì , øòî äà¢í î ¢æî áûëî ïåðàæû òà,
² øòî çàñòàë î ñÿ, ³ áóäçå ¢ ë þ äçÿõ.
² âåðø à¢ ðàäê³, ÿê ïàñï åëå æû òà
Ó ï î ë³, ïàñåå í û ¢ ÷àðí àâ³êàõ,
² ì î ïðàðàñòóöü ÿ í û íåêàë³ ¢ äóø û,
Äçå ñî íöà àä í î - Áåëàðóñü, ³ äëÿ ¢ñ³õ
Ñâÿòî å ÿ í î ³ ÿãî íå ïàòóø û öü
Í³ ñî òí ÿ âÿòðî¢, øòî ¢ ðàçë î íãàõ ÷óæû õ
Ï à-â î¢÷à ì ó âû þ öü ³ ä î¢æàöü ñà ì î òó,
Í³ ì ¸ðòâû õ àáë î ê äàæäæàâàÿ âàää à.
Çà÷ íåöà âÿñ í à, çàòðà ï å÷à ë³ñòî òà

² áóäóöü äàë¸êà-äàë¸êà â³äàöü
Çíà¸ ì ûÿ ï î ñòàö³ ï î áà÷ ç òàáî þ,
Çÿê³ì ³³ø î¢ òû, ³äçåø ï à æûöö³,
Ï à ñâåöå, äçå ¢ êâåòêàõ ñöÿæû í û âÿñí î þ
² ¢ âåðø àõ, ÿê³ÿ ì û ç ì î æà ì çíàéñö³…
3.02.2010 - 9.05.2017 ãã.

ÁÀËÀÄÀ Ï ßÒÀ Ï Ð Û Õ Î ÄÇÜÊ²
(25.02.1920 - 30.11.2006)

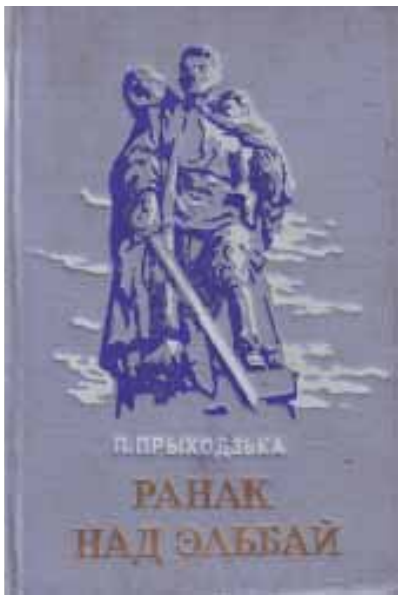

Ãî èàñ ñýðöà Àé÷ û íàé ï à÷óòû,
² êàë³ íàâû çî ðàê ñâÿòëî
Í àä çÿ ì ë¸ þ ¢ çàñ íåæà í û ë þòû ì
Äà ë þ äçåé íàçà¢æàû ï ðàðàñëî,
Êàá³ ðà íàê íää Ýëüáàé äàá û¢ñÿ,
Äçå ç ñàëäàòà ì³ ì³ðó ï àýò,
Í³áû ç âå÷ íàñö³, ç ðý÷ê³ íàï³¢ñÿ,
Ï ðää ñàáî þ ï àáà÷ û¢ ø û ñâåò,
Ó ÿê³ ì áöåå â î äáóëëå ãðî ì ó
² à ï àëå í û â¸ðñòà¢ ï ðàñöÿã,
Äçå ñâÿòàÿ äàðî ãà ääà î ì ó
Í å çí³êàå, íå çí³êî å¢ ñí ÿãàõ.

² ï àñï åöü äà âý÷ýðí ÿé ì àë³òâû
Ç ì î æà êî æí û ³ ç ì î æà ï àâåê,
Êàá àêî ï à¢ êðû âàâû ðû òâû
Í å äû ì ³ë³ñÿ¢ ð î ï ä íàé òðàâå.

Ï àðî ã ï à ì ÿö³ áóäçå ç à¢ñ¸ äû,
² â³ø í¸ âû àãî íü, êàðàâàé
Áóäçå ö¸ ï ëû, ÿê ðàääàñö³ ï î ï äû õ,
ßê òî é ï à ì ÿòí û âå ë³÷ í û à é,
Áî ï àýòû æû âóöü, íå çí³êà þ öü,
ßê íÿá¸ñû, ÿê çî ðû, ÿê ñâåò,
² íÿ ì à ï ðõãàæýé òàãî êðà þ,
Äçå Àé÷ û íàé ï à÷óòû ï àýò...

23.10.2006 ã.

ÁÀËÀÄÀ Ï À Ï Û ÐÛ Ì ÑÊÀÃÀ
ß Í À Ï À ¡ ËÀ ²²
(18.05.1920 - 2.04.2005)

²

... Ï à÷àòû ø ëÿõ, í³áû ï à÷óòû ãî ëàñ Áî ãà,
Ï à÷óòû ãî ëàñ Áî ãà, ÿê ñï àç í à í û ñâåò,
Äçå ¸ñöü êàñö¸ë, öàðêâà, ì ÿ÷ýöü ³ ñ³ í àãî ãà,
Äçå ñë¸çû ¸ñöü, í³áû òà ðî ñû í à òðàâå,
Äçå ñï³öü ñ ï àêóñà,
ÿê àãî íü, äçå ì û çãàðàå ì
² äçå, í³áû òà êðûæ àâå÷ í û, âåðà ³ ë þ á î¢
Í ÿá¸ñû í àä çÿ ì ë¸ é, ÿê Áî æû Äóõ, òðû ì àå,
Êàá êî æí û ø ëÿõ àâåäçå í û ÿ ì ó ï ðàé ø î¢,
Êàá äàðàâàöü ³ ï à ï ðàñ³öü, êàá äàðàâàë³,
² çðàçó ì åöü,
øòî ãýòû ñâåò äëÿ í àñ - íå û ì ,

² ì û ÿãî, ÿê Õðà ì , ñòâàðàë³ ³ òâàðàå ì ,
² ¢ ãýòû ì Õðà ì å, ÿê àä í à öàãë³ í êà, Ðû ì ...

22

Ï ðàæû¢ æûöö¸, í³áû ì àë³òâó ï ðà÷ûòà¢,
² àä û ø î¢ ó ëå ï ø û ñâåò, í³áû çà ñí ó¢,
Í³áû ðàñà, çãóá³¢ñÿ ¢ ö³õ³ ì ø ó ì å òðà¢,
ßê³ÿ, ÿê Õðûñòà, ñóñòðýë³ çí î¢ âÿñí ó
Ó ãýòû ì ñâåöå, äçå äà¢í î äàáðî³ çëî,
Í³áûòà êðûæ í à Õðà ì å, ó ÿê³ ì ñâÿòëî
Ñâÿòî å, í³áû Áî ñêàå æûöö¸, äçå ø ëÿõ,
ßê³ ì ï ðàéñö³,
êàá ëå ï ø û ñâåò ñ ï àçí à öü, ³ òëî,
² ñë¸çû, ³ àãî íü, ³ êðî¢, êà á ó âÿêà õ
Í à ì ñâåòëà ³ ñà ì î òí à, ÿê öÿ ï åð, á ûë î...

3.04.2005 ã.

ÁÀËÀÄÀ ²ÂÀ Í À Ø À Ì ßÊ² Í À
(30.01.1921 - 14.10.2004)

Æ û öö¸ ï ðàæ û òà, í³áû çæà òà æ û òà,
Äçå æ í³¢ í àå ñâÿòë î, í³áû ñë ÿçà,
² ï î¢ íÿ ¢ íåáå, ÿê ñâ³ í öî âû çë³òàê...
Æ û öö¸ ï ðàæ û òà, äû ÿ ø ÷ý ñê àçà öü
Õà ï åå ø òî, ³ ¸ñöü êà ì ó ï à ñë óõà öü,
² ãýòà í î ÷, ÿê åå ÷ í à ÿ ðà êà,
ßêó þ ï'å ø , à ¢ ðî ôå ñóõà-ñóõà,
², ÿê êðû ë ï çëà ì à í àå, ðóêà
Í å ì î æà àäàãí à öü òó ì à í , ø òî áë³çêà
Ï ë û åå ç òû õ äç¸ í, ÿë³ÿ àäû é ø ë³,
Äçå ì à ì à ì à ë äàäÿ í àä êà ë û ñê à é,
Äçå ¢ íåáå, ÿê à í¸ ë û, æóðà¢ë³,
Ø òî êë³÷ óöü çà ñà á î ³ ã î ðê à ï ë à ÷ óöü,

Á î â åäà þ öü - ï ðà æ û òà ¢æî æ û öö¸,
² õòî òû ¸ñöü, ÿ í û ç íÿá¸ñà¢ áà÷ à öü,
² ï à äàå, í³áû à ãî íü, ë³ñö¸
Ï à à í î ã³ í à ì , á î ì û ÿ ø ÷ý æ û â û ÿ,
Á î â åð û ë³³ â åð û ì , ø òî ñëÿçà
Äó ø ó, ø òî ¢ Ø ë ÿõ ñà áð à ë à ñÿ, à á ì û å,
À í à Ø ë ÿõ ó äà¢í î ñòà³öü Ì à ð û ÿ,
Ï ð à çð û ñ ò à ÿ, ÿ ê í à ê ð û æ û ð à ñà...
Æ û öö¸ ï ðà æ û òà, á û ï à ñå ÿ¢ æ û òà
À ç³ ì à å, ä çå õóòê à ë ÿ æ à ñ í åã,
ß ê ð î ñ ñ û ï á å ë û õ-á å ë û õ ì à ð ã à ð û à ê,
² â û é ä çå ì ì û, ñà ì î ò í û ÿ, ç-ï à ä ñò ð ý õ
Ó í î â û ä çå í ü, ä çå ñ î í ö à ì à ë à ä î å
À ñ â å ö³ öü í à ì ä à ð î ã ó ä à â ÿ ñ í û...

15.10.2004 ã.

ÁÀËÀÄÀ ßÇÝ Ï À Þ Õ Î
(19.03.1921 - 29.07.2004)

Òû çí à é ø î¢ çà ë à òó þ æ û ë ó -
Ã ÿò à í à ø á å ë à ð ó ñê³ ø ë ÿõ,
Í à ÿ ê³ ì ó ò ð à â å ì à ã ³ ë û
² â ó ã î ë å ¢ ê ð û â³ é ñë ÿ ç à õ.

Ç í à ÷ û öü ò ó ò ì û æ û ë³ ñ ï ð à ä â å ê ó,
Ç í à ÷ û öü ò ó ò í à ì ³ ä à é å é æ û öü
² öÿ ÷ û ¢ à ê³ ÿ í û ðÿ ê à ì ,
Í à ø û ì ðý ê à ì í å ç í à öü ì ÿ æ û.

² Å¢ ð î ï à í³ í å ä ç å ¢ ä à ë³,
À ÿ í à ¸ ñöü ³ á ó ä ç å ò ó ò.
Ì û ñ ò à ã î ä à ç³ ÿ å ø ó ê à ë³
Ë å ä ç ü í å ò ð à ò ö ÿ ÷ û ð î ä í û ê ó ò.

² ì ³ í ó ë à ñ ÿ ¢ ñ¸, í å ç í³ ê ë³
Í à ø û ì î â à, ï à ë à ò ö û, ê ð î ¢.
"À ä ê à æ û ê à ã î ë þ á³ ø ?!"- ê ð û ê í ³
² ï à ÷ ó å ø í ÿ ç ì å í à ç í î ¢:

"ß ë þ á ë þ Á å ë à ð ó ñ ü!" ² ¢ ñ ÿ ð ö à õ
Ñ ë î â à ì ã ÿ ò û ì ç à ¢ ñ¸ ä û æ û ö ü,
Á î à á ³ õ, ÿ ê à á ñ ö å í û, á'å ö ö à
² â ÿ ò ð û ñ ê à, ³ ì å ÷ ÷ ó æ û.

² ò à á å á î ë å é ò ó ò í å ò ð ÿ á à
À í ³ ÷ î à à, ÷ û ì ð î ä í û ê ð à é,
Í à ä ÿ ê³ ì ç à ë à ò î å í å á à,
Ä ç å ø ë ÿ õ Ì ë å ÷ í û, ÿ ê ø ë ÿ õ ó ð à é.

Ò û à ä à à ¢ ç à ë à ò ó þ æ û ë ó
Á å ë à ð ó ñ à ì , ø ò î á ó á ó ö ü æ û ö ü
Ó ê ð à ³ í å, ä çå ¢ ê â å ò ê à õ ì à ã ³ ë û
² ñ ò à ÿ ö ü í à ì à ã ³ ë à õ ê ð û æ û …

25.27.10.2008 ã.

(Ïðàöÿã ó íàñòóïíû ì íó ì àð û.)

²ì³ ãàíàðûööà ñòàðàæûòíû Ìñö³ñëà¢

Ñòàðàæûòíàìó Ìñö³ñëàâó øàíöóå íà êðàÿçíà¢öà¢, ÿê³ÿ ðóïë³âà âûâó÷àþöü ÿãî ã³ñòîðûþ. Ñÿðîä ³õ âàðòà çãàäàöü âûá³òíûõ äàñëåä÷ûêà¢, äàêòàðî¢ ã³ñòàðû÷íûõ íàâóê, àðõåîëàãà¢ Ì³õàñÿ Òêà÷îâà ³ Ëåàí³äà Àëÿêñååâà.

Ïðàôåñàð Ì³õàñü Òêà÷î¢, êàðýííû æûõàð ã. Ìñö³ñëàâà, äçå ¸í íàðàäç³¢ñÿ 10 ñàêàâ³êà 1942 ã. ó ñÿì'³ íàñòà¢í³êà¢. ßãî áàöüêà çàã³íó¢ íà ôðîíöå ³ ãàäàâàëà ÿãî ìàö³ Äàì³í³êà Ñÿì¸íà¢íà. Óæî ¢ øêîëüíûÿ ãàäû Ì. Òêà÷î¢ ïà÷à¢ ö³êàâ³ööà ã³ñòîðûÿé ðîäíàãà ãîðàäà, àñàáë³âà XIX - ïåðøàé ïàëîâû XX ñò. Ìàþ÷û ö³êàâàñöü äà ã³ñòîðû³, ¸í ó 1959 ã. ïàñòóïàå íà ã³ñòôàê ÁÄÓ, àëå ¢ àäïàâåäíàñö³ ç òàãà÷àñíûì³ ïðàâ³ëàì³ ìóñ³¢ ïåðøû ãîä âó÷ûööà çàâî÷íà ³ ïðàöàâàöü ïàëÿâîäàì ó ìÿñöîâûì êàëãàñå ¢ ãàðàäñê³õ âàêîë³öàõ. Àëå ¢ 1960 ã. ¸í âÿðòàåööà ¢ Ìåíñê, íà äç¸ííàå àääçÿëåííå ³ òðàïëÿå ¢ àñÿðîäçå áåëàðóñê³õ ïàòðû¸òà¢, à òàêñàìà çíà¸ì³ööà ç âûäàòíûì áåëàðóñê³ì ã³ñòîðûêàì, ÿê³ ìóñ³¢ æûöü ó Ìàñêâå Ì³êàëàåì Óëàø÷ûêàì. Ìåíàâ³òà ÿìó Òêà÷î¢ ïðûñâÿö³¢ ñâàþ àïîøíþþ êí³ãó "Çàìê³ ³ ëþäç³". Òàê ñòàëàñÿ, øòî ìàö³ Ì. Òêà÷îâà ³ ìàÿ áàáóëÿ Ãàííà Âàñ³ëüå¢íà Ìÿæýâ³÷ ñÿáðàâàë³, òàìó ÿ äîáðà âåäàà¢ ÿê ñàìàãî Ì³õàñÿ, òàê ³ ÿãî ìàëîäøûõ áðàòî¢ àä äðóãîãà øëþáó ÿãî ìàö³. Àäç³í ç ³õ, Àëåñü Êàðàë¸¢, òàêñàìà ñòà¢ ã³ñòîðûêàì ³ êðàÿçíà¢öàì ³ æû¢ ó Æîäç³íà, à äðóã³, Â³êòàð, ìîé àäíàêëàñí³ê, òðàã³÷íà çàã³íó¢, êàë³ âó÷û¢ñÿ ¢ ÷àöâ¸ðòûì êëàñå. Áóäó÷û ÿø÷ý ñòóäýíòàì Ì. Òêà÷î¢ ñàáðà¢ ö³êàâûÿ ìàòýðûÿëû ïðà ã³ñòîðûþ ðîäíàãà ãîðàäà, ÿê³ÿ áûë³ íàäðóêàâàíû ¢ íàøàé ñóìåñíàé êí³çå.

Ó ðàçäçåëå "Ìñö³ñëà¢ - íå àäíàãî ñö³ñíó¢" âûøýéçãàäàíàé êí³ã³ Ì. Òêà÷î¢ íà àñíîâå ï³ñüìîâûõ êðûí³ö ðàñêàçà¢ ïðà ã³ñòîðûþ ãîðàäà ¢ XIV-ÕV²²² ñòñò.

Ó ãýòûÿ ÷àñû Ìñö³ñëà¢ ç 1528 ã. ñòà¢ óëàäàííåì âÿë³êàãà êíÿçÿ ÂÊË ³ öýíòðàì ñòàðîñòâà, ïîòûì öýíòðàì âàÿâîäñòâà ³ ¢ 1634 ã. àòðûìà¢ Ìàãäýáóðãñêàå ïðàâà. Àñàáë³âû ¢äàð ïà ãîðàäçå áû¢ íàíåñåíû ïàä ÷àñ âàéíû 1654-1667 ãã. Êàë³ äà âàéíû òóò æûëî àä 20 äà 30 òûñÿ÷ ÷àëàâåê, òî ïàñëÿ - òîëüê³ íåêàëüê³ ñîòíÿ¢.

Íàñòóïíû ðàçäçåë êí³ã³ íàï³ñàíû Ì. Òêà÷îâûì ìàå íàçâó "Ó ñêëàäçå Ðàñ³éñêàé ³ìïåðû³". Ïàâîäëå äàäçåíûõ çà 1776-1777 ãã. ó ãîðàäçå æûëî 6137 ÷àëàâåê, Ìñö³ñëà¢ ìîöíà ïàöÿðïå¢ ó 1812 ã. àä âàåííûõ äçåÿííÿ¢, à ¢ 1853 ã. ëåïøàÿ ÷àñòêà ãîðàäà çãàðýëà. Äàë¸êà àä Ìñö³ñëàâà ïðàéøëà ³ ÷ûãóíêà, øòî ïðàâÿëî äà ýêàíàì³÷íàãà çàíÿïàäó ãîðàäà. Ì. Òêà÷î¢ ïàâåäàìëÿå, øòî ¢ 1880 ã. ç 1060 æûëûõ äàìî¢ òîëüê³ 12 áûë³ ìóðàâàíûÿ.

Ïîòûì ³äçå ðàçäçåë "Íàïÿðýäàäí³ íîâàé ýïîõ³", äçå äàñëåä÷ûê àïàâÿäàå ïðà æûöö¸ ãîðàäà ¢ ïà÷àòêó XX ñò. ³ ðýâàëþöûþ 1905-1907 ãã. Ïåðàä Ïåðøàé ñóñâåòíàé âàéíîé ó ãîðàäçå áûëî 11093 æûõàðû, ç ³õ áîëüø çà òûñÿ÷ó ðàìåñí³êà¢. Ó ðàçäçåëå "Ó â³õóðû ãðàìàäçÿíñêàé âàéíû" ³äçå ãàâîðêà ïðà ïàäçå³ 1917-1920 ãã, à ïðà æûöö¸ ãîðàäà ¢ ñêëàäçå ÁÑÑÐ ãàâîðûööà ¢ ðàçäçåëå "Ìñö³ñëà¢ø÷ûíà ¢ 20-30-ÿ ãàäû". Ó ë³ñòàïàäçå 1925 ã. ó ãîðàäçå àäêðûë³ ïåäòýõí³êóì, äçå ðûõòàâàë³ íàñòà¢í³êà¢ äëÿ áåëàðóñê³õ øêîëà¢. Ïåðøû íàáîð ñòóäýíòà¢ ñêëà¢ 142 ÷àëàâåê³. Ç 1926 ã. çàíÿòê³ òóò ïà÷àë³ ïðàâîäç³öü íà áåëàðóñêàé ìîâå, à ñàìà ¢ñòàíîâà àòðûìàëà íàçâó Áåëïåäòýõí³êóì. Òóò âó÷ûë³ñÿ âÿäîìûÿ áåëàðóñê³ÿ ï³ñüìåíí³ê³ Þë³é Òà¢á³í, Çì³òðîê Àñòàïåíêà, Ãàííà Ñàìðûêà ³ Àðêàäçü Êóëÿøî¢. Ó ñíåæí³ 1925 ã. ãîðàä íàâåäàà¢ ßêóá Êîëàñ.

Ïðà ë¸ñ ãîðàäà ¢ ãàäû Âÿë³êàé Àé÷ûííàé âàéíû Ì. Òêà÷î¢ ðàñïàâÿäàå ¢ ðàçäçåëå "Çìàãàííå ç ôàøûçìàì". Ó ë³ïåí³ 1941 ã. ãîðàä çàíÿë³ ôàøûñòû, òóò äçåéí³÷àëà ïàäïîëëå, à ¢ â¸ñöû Ïÿ÷êàâ³÷û ¢çí³ê ïåðøû ïàðòûçàíñê³ àòðàä. 28 âåðàñíÿ 1943 ã. ãîðàä áû¢ âûçâàëåíû àä âîðàãà.

Ó ñâà³õ íàâóêîâûõ ïðàöàõ Ì³õàñü Òêà÷î¢ òàêñàìà ï³ñà¢ ïðà ã³ñòîðûþ Ìñö³ñëàâà ³ Ìñö³ñëà¢ø÷ûíû.

Äà 60-ãîääçÿ Ì. Òêà÷îâà (ïàì¸ð 31 êàñòðû÷í³êà 1992 ã.) ÿãî ñÿáðû ³ ¢äçÿ÷íûÿ âó÷í³ âûäàë³ íàâóêîâû çáîðí³ê. Ó ã. Ìñö³ñëàâå ¸ñöü âóë³öà, íàçâàíàÿ ¢ ãîíàð Ì³õàñÿ Òêà÷îâà, à íà áóäûíêó áûëîé øêîëû, äçå ¸í âó÷û¢ñÿ, ¸ñöü ìåìàðûÿëüíàÿ äîøêà ¢ ÿãî ãîíàð.

Äðóã³ çíàêàì³òû äàñëåä÷ûê ìñö³ñëà¢ñêàé ã³ñòîðû³ - âÿäîìû ñàâåöê³ ³ ðóñê³ àðõåîëàã Ëåàí³ä Àëÿêñååâ (15.01.1921 - 22.03.2008 ã.). Íàðàäç³¢ñÿ ¢ Ðàñòîâå-íà-Äîíå. Ó 1948 ã. ñêîí÷û¢ Ìàñêî¢ñê³ ¢í³âåðñ³òýò ³ áû¢ íàê³ðàâàíû ïà ðàçìåðêàâàíí³ ¢ ã. Ãàðîäíþ, äçå ïðàöàâà¢ ó àáëàñíûì ìóçå³ ³ àïðàöî¢âà¢ àðõåàëàã³÷íûÿ êàëåêöû³ ç äàâàåííûõ ðàñêîïàê ßçýïà ßäêî¢ñêàãà ³ Çûãìóíòà Äóð÷ý¢ñêàãà. Ó 1950 ã. Ë. Àëÿêñååâ ñòà¢ ïåðøûì àñï³ðàíòàì ïà ñïåöûÿëüíàñö³ "Àðõåàëîã³ÿ" ¢ ²íñòûòóöå ã³ñòîðû³ ÀÍ ÁÑÑÐ. Ïîòûì ¸í âÿðòàåööà ¢ Ìàñêâó, äçå ç 1953 ã. ïðàöóå ¢ ²íñòûòóöå àðõåàëîã³³ ÀÍ ÑÑÑÐ ³ ¢ 1955 ã. àáàðàíÿå êàíäûäàöêóþ äûñåðòàöûþ "Ïîëàöêàÿ çÿìëÿ ¢ Õ²-Õ²²² ñòñò."

Ó 1959 ã. Ë. Àëÿêñååâ ïà÷à¢ øìàòãàäîâûÿ ðàñêîïê³ íà òýðûòîðû³ áûëîãà ìñö³ñëà¢ñêàãà çàìêà, äçå çíàéøî¢ øìàò óí³êàëüíûõ çíàõîäàê, ó òûì ë³êó ³ áåðàñöÿíóþ ãðàìàòó XIII ñò., ÿêóþ äàòàâà¢ 1219 ã. Ó Ìñö³ñëàâå Ë. Àëÿêñååâ ïàçíà¸ì³¢ñÿ ç ìÿñöîâûì êðàÿçíà¢öàì Ïÿòðîì Óðóáëå¢ñê³ì, âûõàâàöåëåì ìñö³ñëà¢ñêàé øêîëû ãëóõ³õ äçÿöåé. Âûêëàä÷ûê³ ³ íàâó÷ýíöû ãýòàé øêîëû ïðàöàâàë³ íà ðàñêîïêàõ ïàä ê³ðà¢í³öòâàì Ë. Àëÿêñååâà, àä ÿêîãà ¢ çíàê óäçÿ÷íàñö³ àòðûìàë³ íåêàòîðûÿ ýêñïàíàòû äëÿ ñâàéãî øêîëüíàãà ìóçåÿ, ÿê³ ¢ 1967 ã. àòðûìà¢ íàçâó Íàðîäíàãà.

Ë. Àëÿêñååâ ñÿáðàâà¢ ç Ì. Òêà÷îâûì ³ ïàñëÿ ÿãî çà¢÷àñíàé ñìåðö³ ïðûñâÿö³¢ ÿìó ñâàþ êí³ãó ç ýï³ãðàôàì: *"Ñâåòëàé ïàìÿö³ äàñëåä÷ûêà áåëàðóñêàãà ì³íóëàãà ³ ÿãî ïîìí³êà¢, íàòõí¸íàãà çìàãàðà çà Íîâóþ Áåëàðóñü Ì³õàñÿ*

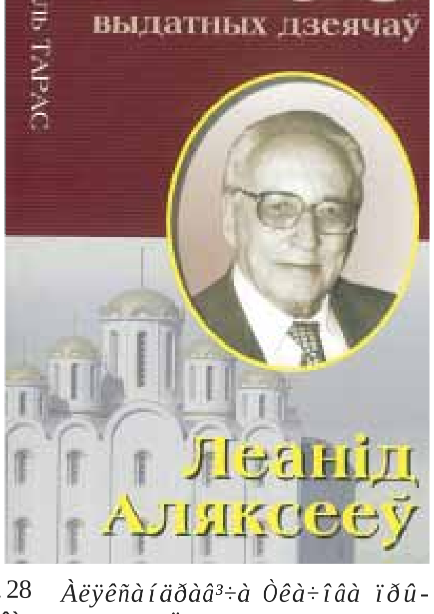

Àëÿêñàíäðàâ³÷à Òêà÷îâà ïðûñâÿ÷àþ". Äîáðà âåäàà¢ ¸í ³ çíàêàì³òàãà áåëàðóñêàãà ã³ñòîðûêà Ì³êàëàÿ Óëàø÷ûêà, ñÿáðà Ì³õàñÿ Òêà÷îâà, ÿê³ æû¢ ³ ïðàöàâà¢ ó Ìàñêâå. ßìó ¸í ïðûñâÿö³¢ ñâàþ êí³ãó ïà ã³ñòîðû³ áåëàðóñêàãà êðàÿçíà¢ñòâà

Ó ãýòàé êí³çå Ë. Àëÿêñååâ íàï³ñà¢ ïðà äçåéíàñöü Óëàäç³ì³ðà Êðàñíÿíñêàãà, ÿê³ ¢ïåðøûíþ íàäðóêàâà¢ ìàíàãðàô³þ ïðà ã³ñòîðûþ Ìñö³ñëàâà ¢ 1912

Ó 1982 ã. Ë. Àëÿêñååâ àáàðàí³¢ äîêòàðñêóþ äûñåðòàöûþ íà òýìó "Ñìàëåíñêàÿ çÿìëÿ ¢ XI-XIII ñòñò." Ó 2006 ã. âûéøëà àïîøíÿÿ ôóíäàìåíòàëüíàÿ ïðàöà Ë. Àëÿêñååâà, ó ÿêîé ¸í ïàäðàáÿçíà àï³ñà¢ ñâàå ðàñêîïê³ ¢ Ìñö³ñëàâå.

¨í àäíîñ³¢ Ìñö³ñëà¢ äà äàìåíàãà ãîðàäà ñìàëåíñê³õ êíÿç¸¢ ³ àñíîâíû ïàðàãðàô ïðûñâÿö³¢ öàðêâå-äàíæîíó ñòàðàæûòíàãà Ìñö³ñëàâà.

Ìàþ ñïàäçå¢, øòî ïàìÿöü Ëåàí³äà Àëÿêñååâà ¢ ã. Ìñö³ñëàâå ¢øàíóþöü ³ íàçàâóöü àäíó ç ãàðàäñê³õ âóë³ö ó ÿãî ãîíàð.

Àëåã Òðóñà¢.

ÑÀÌÀ²ÐÎÍ²ß ²ÐÎÇÄÓÌ

Ó ñâà³õ çíàêàì³òûõ "Ñëîâàõ ï³ãìåÿ" Àêóòàãàâà öûòóå ê³òàéñêàãà òýàðýòûêà ìàñòàöòâà Âàí Øàí÷æýíÿ: *"Óäçåÿííå êàðö³íû äî¢æûööà òðûñòà ãàäî¢, óçäçåÿííå ï³ñüìà - ïÿöüñîò ãàäî¢, óçäçåÿííå ë³òàðàòóðíàãà òâîðà - áÿñêîíöàå..."*.

Ïàäñâÿäîìà ðàçóìåþ÷û ãýòà, øìàò õòî ç òâîðöà¢ íå àáìÿæî¢âàåööà ÷ûìñüö³ àäíûì, ïë¸ííà ïðàÿ¢ëÿþ÷û ñÿáå ¢ ³íøûõ êóëüòóðíûõ ñôåðàõ. Òàê³ ñ³íêðýòûçì çíàéøî¢ àäëþñòðàâàííå ¢ òâîð÷àñö³ ï³ñüìåíí³êà, ìàñòàêà, âûäà¢öà Óëàäç³ì³ðà Ñ³¢÷ûêàâà.

Êîæíàÿ ÿãîíàÿ íîâàÿ êí³ãà - óí³êàëüíû ïðàåêò, ýêñïåðûìåíò ïà ïîøóêó àïòûìàëüíàé ôîðìóëû ¢çàåìàäçåÿííÿ ç ÷ûòà÷îì. ¨í âûâó÷àå ³ àíàë³çóå ñó÷àñíàñöü, ô³êñóå íîðàâû ñó÷àñí³êà¢, çàíàòî¢âàå äûÿëîã³, ðàñïàâÿäàå ïðà ðàçíàñòàéíûÿ êóð'¸çíûÿ ³ òðàã³êàì³÷íûÿ âûïàäê³ ç æûööÿ. Àáðàíàÿ Ñ³¢÷ûêàâûì êëàñ³÷íàÿ ôîðìà ôàöýöû³, âÿäîìàÿ ÿø÷ý ç ÷àñî¢ ³òàëüÿíñêàãà Àäðàäæýííÿ, íàäçâû÷àé àðãàí³÷íà ïðûæûëàñÿ íà áåëàðóñêàé ãëåáå. Ïà-ìàñòàöêó, ìàçêàì³ íàê³äâàþ÷û ôàðáû, à¢òàð ñòâàðàå "ëàï³êàâóþ êî¢äðó", äàìåòíàå ïàëàòíî ýïîõ³, äçå ïàÿäíàíû ë¸ñû, õàðàêòàðû, ñþæýòû ³ ³äý³.

Ñ¸ëåòà ï³ñüìåíí³ê çíî¢ óñöåøû¢ àìàòàðà¢ ñâà¸é òâîð÷àñö³ íîâûì çáîðí³êàì "Ïàöàëàâàöü Ô³äýëÿ", ÿê³ ñàì æà ³ àçäàá³¢ óëàñíûì³ ôîòàðàáîòàì³. ×àìó òàêàÿ íàçâà - ÷ûòà÷ äàçíàåööà, ïðà÷ûòà¢øû àäíàéìåííû àïîâåä. Ó êí³çå çìåø÷àíû âÿäîìûÿ "Óëàäçåâû ã³ñòîðû³", íàòàòê³ ïðà ïàäàðîææû ÿê ïà Áåëàðóñ³, òàê ³ ïà äàë¸ê³ì çàìåææû, à òàêñàìà êðàÿçíà¢÷ûÿ íàðûñû.

Çàéìàëüíûÿ, ÷àñöÿêîì ôðûâîëüíûÿ ôàöýöû³, øòî ¢âàéøë³ ¢ çáîðí³ê - ñâîåàñàáë³âàÿ õðîí³êà æûööÿ ñó÷àñíàé ë³òàðàòóðíàé ³ ìàñòàöêàé áàãåìû, ïðû÷ûì çà ñàòûðàé òóò õàâàåööà ìàðàëü, à çà ñàì³ðîí³ÿé - ãëûáîê³ ðîçäóì. ×àñàì ïðàðûâàåööà ¢ ÿãî ðàçâàãàõ ñìóòàê: ó ïðûâàòíàñö³, ¸í øêàäóå, øòî ¢ ñòàë³öû ñ¸ííÿ "...êóäû ÷àñöåé ïà÷óåø íå áåëàðóñêóþ, à ê³òàéñêóþ ö³ àðàáñêóþ ìîâû".

Âàðòà àäçíà÷ûöü, øòî ãóìàð Ñ³¢÷ûêàâà õîöü ³ äàñö³ïíû, àëå íå ç'ÿäë³âû, ³ òûì áîëåé íå àáðàçë³âû. Ï³ñüìåíí³ê³, íàâóêî¢öû, ìàñòàê³, âûäà¢öû ¢ ÿãîíûõ àïîâåäàõ - çâû÷àéíûÿ æûâûÿ ëþäç³, ðàçàì ç ÿê³ì³ ¸í æàðòóå, ðàäóåööà, ñìóòêóå, ³ íàä ³ì³ æ, çäàðàåööà, ðàç-ïîðàç íÿçëîñíà ïàêåïë³âàå.

Øìàò êàãî ç ïåðñàíàæà¢ à¢òàð çàøûôðî¢âàå, ïàê³äàþ÷û äà ïðîçâ³ø÷à¢ òîëüê³ ïåðøûÿ ë³òàðû. Àëå äàïûòë³âû ÷ûòà÷, áåçóìî¢íà, ïàçíàå ¢ êí³çå ßíêó Ñ³ïàêîâà, Ãåíàäçÿ Áóðà¢ê³íà, Çì³öåðà Êîëàñà, Àíàòîëÿ Êëûøêó äû ³íøûõ... Ñóñòðýíóööà íà ñòàðîíêàõ êí³ã³ ³ ßíêà Êóïàëà, ³ Óëàäç³ì³ð Êàðàòêåâ³÷ ç Àäàìàì Ìàëüäç³ñàì, à òàêñàìà ßíêà Áðûëü, ²âàí Ì³ñêî - ïðà êîæíàãà ç ³õ ó à¢òàðà ¸ñöü øòî ðàñïàâåñö³.

Alter ego ï³ñüìåíí³êà, Óëàäçÿ (àëüáî Óëàäç³ì³ð Ñ.) - ³íòýë³ãåíò, ³íòýëåêòóàë, ÷àëàâåê, ÿê³ æûâå ë³òàðàòóðàé ³ ìàñòàöòâàì. ¨í óâåñü ÷àñ çàäç³¢ëÿåööà ïðàÿâàì æûööÿ, ³ìêíåööà ïà-ô³ëàñîôñêó àñýíñàâàöü ðý÷àï³ñíàñöü, íå àáàþ÷ûñÿ ïàìûëÿööà, ñïàçíàâàöü øòîñüö³ íîâàå - íÿâàæíà, ö³ òî ïàä÷àñ ïðûãàòàâàííÿ äðàí³êà¢ äëÿ ãðóç³íñê³õ ñÿáðî¢, àëüáî ë¸òàþ÷û íà ïàâåòðàíûì øàðû, ö³ âàíäðóþ÷û çà àê³ÿí (ðàçäçåë "Àäíîé÷û âÿñíîþ ¢ Àìåðûöû").

Íÿãëåäçÿ÷û íà ñâîåàñàáë³âû êàñìàïàë³òûçì, ÿê³ì ïðàñÿêíóòû çáîðí³ê, â³äàâî÷íà, øòî ãàëî¢íàÿ êðûí³öà íàòõíåííÿ äëÿ ï³ñüìåíí³êà - ìåíàâ³òà Áåëàðóñü. Ãýòà ¢ ïåðøóþ ÷àðãó ãîðàä Æîäç³íà, äçå ¸í íàðàäç³¢ñÿ, ëûñàãîðñê³ÿ êðàÿâ³äû ³, âÿäîìà æ, Ìåíñê, ÿê³ çðàá³¢ñÿ ðîäíûì à¢òàðó, ³ äçå íà êîæíûì êðîêó ìîæíà ñóñòðýöü çíà¸ìàãà ë³òàðàòàðà ö³ ìàñòàêà. Çàêëþ÷íàÿ ÷àñòêà âûäàííÿ ïàä íàçâàé "Ìàã³÷íûÿ ìàïû" - ÿêðàç ïðûñâå÷àíà ìÿñö³íàì, áë³çê³ì ñýðöó à¢òàðà - Ïàðêó Ãîðêàãà, Âàéñêîâûì ìîã³ëêàì, Ìóçåþ âàëóíî¢ âà Óðó÷÷û, æîäç³íñê³ì, ëåïåëüñê³ì, ðàêà¢ñê³ì êðàÿâ³äàì.

"Íåâûçíàíûÿ øëÿõ³ Áîæûÿ!" - ïà¢òàðàå Óëàäç³ì³ð Ñ³¢÷ûêà¢ âÿäîìàå âûñëî¢å, àíàë³çóþ÷û òâîð÷àñöü áåëàðóñê³õ à¢òàðà¢ ó êàíòýêñöå ñóñâåòíàé ë³òàðàòóðû. Íàïðûêëàä, âîñü äà ÿêîé âûñíîâû ¸í ïðûõîäç³öü, ðàçâàæàþ÷û ïðà Àëåñÿ ßê³ìîâ³÷à: *"Àëå íà¢ðàä ö³ ìîã ¸í óÿâ³öü, øòî ñàìûì³ çàïàòðàáàâàíûì³ ç ÿãîíàé òâîð÷àé ñïàä÷ûíû, íàäðóêàâàíûì³ ì³ëü¸ííûì³ òûðàæàì³ àêàæóööà... àïðàöî¢ê³ áåëàðóñê³õ íàðîäíûõ êàçàê"*.

Íà ïåðøû ïîãëÿä àäðàñàâàíàÿ àìàòàðàì ìàñòàöòâà ³ êàëåãàì-ï³ñüìåíí³êàì, êí³ãà òûì íå ìåíø âûéøëà äàë¸êà çà ðàìê³ çáîðí³êà ïàäàðîæíûõ çàï³ñà¢, ïîêàçàê ³ êàëÿë³òàðàòóðíûõ àíåêäîòà¢. Ãýòà ¢ ïåðøóþ ÷àðãó ³íòýðûãî¢íû ëåòàï³ñ-äàêóìåíò, êàøòî¢íû àðòýôàêò, ñâåä÷àííå òðûâàëàñö³ ³ íå¢ì³ðó÷àñö³ ìàñòàöêàãà ñëîâà, óâàñîáëåíàãà ¢ äàìåòíóþ ³ ö³êàâóþ ôîðìó.

ßíêà Ëàéêî¢.

ÑÂßÒËÎ Ì ÀÃ²Ë¨ ¡ÑÊÀÉ "ÑÂßÒË²ÖÛ"

Ïàáà÷ûëà ñâåò âîñüìàÿ êí³æêà "Ñâÿòëî "Ñâÿòë³öû"" ãàðàäñêîãà ë³òàðàòóðíàãà êëóáà Öýíòðà òâîð÷àñö³ äçÿöåé ³ ìîëàäç³ "Àãàò" ã. Ìàã³ë¸âà. Íà æàëü, ç-çà ïàíäýì³³ êàðàíàâ³ðóñà ïðýçåíòàöûþ ìû ïðàâåñö³ íå çìàãë³. Ìû ðàç'ÿäíàíû òýðûòàðûÿëüíà, àëå äóõî¢íà ðàçàì.

Êîæíû ñÿáàð êëóáà ìàå ñâàþ òâîð÷óþ ³íäûâ³äóàëüíàñöü ³ âûêàçâàå ñâàå äóìê³ ¢ äàïàâåäàíàé ë³òàðàòóðíàé ôîðìå. Òàìó ¢ êí³çå ¸ñöü òâîðû íà ëþáû ãóñò: âåðøû, çàìàë¸¢ê³, ïóáë³öûñòûêà.

Íåêàòîðûÿ ñÿáðû êëóáà ¢æî ìàþöü ñâàå êí³ã³. Íàòà Ñîëòàí - à¢òàð êí³ã³ âåðøà¢ "Îùóùåíèå". Àë³íà Ì³ðíàÿ ðàçàì ç Äàð'ÿé Ë³òâ³íàâàé íàï³ñàë³ êí³ãó ôýíòýç³ "Ìîé äðóã - ìîé âðàã", ÿêàÿ ðàçìåø÷àíà íà ñàéöå Wattpad. Àïðà÷à òâîðà¢, ó çáîðí³êó ¸ñöü íåâÿë³êàÿ ³íôàðìàöûÿ àá à¢òàðàõ ³ ôîòàçäûìê³.

Íà ïûòàííå, ÷àìó êí³æêà íàçûâàåööà "Ñâÿòëî "Ñâÿòë³öû"", ê³ðà¢í³ê êëóáà Òàìàðà À¢ñÿíí³êàâà àäêàçàëà: "Ïàä òàêîé íàçâàé âûéøëà ïåðøàÿ ïóáë³êàöûÿ àá êëóáå ¢ ë³òàðàòóðíà-ìàñòàöê³ì áþëåòýí³ Ìàã³ë¸¢ñêàãà àáëàñíîãà àääçÿëåííÿ Ñàþçà áåëàðóñê³õ ï³ñüìåíí³êà¢ "Äíÿïðî¢ñêàÿ ñòðîìà". Ìíå ³ ñÿáðàì êëóáà ñïàäàáàëàñÿ íàçâà, ÿêîé ìû àáàâÿçàíû Ì³êàëàþ ßöêîâó, ñòàðøûí³ Ìàã³ë¸¢ñêàãà àääçÿëåííÿ ÑÁÏ".

- Òàìàðà Ïÿòðî¢íà, ÷ûì àäðîçí³âàåööà âîñüìàÿ êí³æêà àä ïàïÿðýäí³õ ñÿì³?

- Àäðîçí³âàåööà íîâûì³ ïðîçâ³ø÷àì³ ³ òâîðàì³. Äàðý÷û, òâîðû íåêàòîðûõ à¢òàðà¢ ïðûñóòí³÷àþöü ó íåêàëüê³õ çáîðí³êàõ, òàìó øòî ìíîã³ÿ ñÿáðû êëóáà çàéìàþööà ïà òðû-÷àòûðû ãàäû ³ íàâàò áîëüø. Ñòðóêòóðà êí³æàê ïðûáë³çíà àäíîëüêàâàÿ. Íàçâà êí³ã³, ïðàäìîâà, âåðø äëÿ ¢çîðó, à òàêñàìà òâîðû, øòî àäêðûâàþöü êí³ãó ³ çàâÿðøàþöü ÿå, ïðàäñòà¢ëåíû ïà-áåëàðóñêó. Íà æàëü, áîëüøàñöü à¢òàðà¢ - ðóñêàìî¢íàÿ. Âîêëàäê³ ¢ñ³õ êí³ã, àïðà÷à òðýöÿé, àôîðìëåíû òàêñàìà àäíîëüêàâà, àäðîçí³âàþööà òîëüê³ êîëåðàì ³ íîâûì³ ôîòàçäûìêàì³. ²äýÿ âîêëàäê³ íàëåæûöü ìàñòàêó Ìàêñ³ìó Êàìàðîâó. Âîñüìóþ àôîðì³ë³ Òàööÿíà Àðõ³ïàâà ³ Äàâ³ä Âÿíöýê.

- Ñêàæûöå, êàë³ ëàñêà, âåðøû ÿê³õ à¢òàðà¢ óâàéøë³ ¢ êí³ã³ ÿê óçîðû, ³ ïà ÿê³ì ïðûíöûïå Âû ³õ âûá³ðàë³?

- Âûá³ðàëà íà ñâîé ãóñò òûÿ âåðøû ³ òûõ à¢òàðà¢, ÿê³ÿ ìíå áë³çê³ÿ. Õàöåëàñÿ, êàá òâîðû áûë³ ðîçíàïëàíàâûì³. Ó ïåðøóþ êí³ãó ¢âàéøî¢ âåðø Ìàêñ³ìà Áàãäàíîâ³÷à "ß õàöå¢ áû ñïàòêàööà ç âàì³ íà âóë³öû". Âûäàòíû ¢çîð âåðë³áðà:

Íàøòî æ íàçÿìë³
Ñâàðê³ ³ çâàäê³, áîëü ³ ãîðû÷,
Êàë³ ¢ñå ìû ðàçàì ëÿö³ì
Äà çîð?"

Òûì áîëüø, øòî ñ¸ííÿøíÿÿ ìîëàäçü äà êëàñ³÷íûõ ðûôìàâàíûõ âåðøà¢ çâÿðòàåööà ðýäêà.

Ó äðóãóþ êí³ãó ¢âàéøî¢ âåðø Í³ëà Ã³ëåâ³÷à "Ñàíåò":

Ïàýò - êðóõõ âàð'ÿò. Àááâÿçêîâà!
Áåç ãýòàãà ïàýç³³ íÿìà.
² íå áÿðûñÿ çà ïÿðî äàðìà,
Êàë³ íå çäîëüíû
àøàëåöü àä ñëîâà…

Òóò ³ ôîðìà, òóò ³ òýìà ïàýòà ³ ïàýç³³.

Òýìó ïàýòà ³ ïàýç³³ ïà-ñâîéìó ïðàöÿãâàå âåðø ß¢ãåí³³ ßí³ø÷ûö "Ïàäñòàâ³öü ãîëàñó ë³ñòîê..." Ïàë³÷ûëà íåàáõîäíûì óêëþ÷ûöü òâîðû ïàýòà¢ ç Ìàã³ë¸¢ø÷ûíû: Àëåêñåÿ Ïûñ³íà "Ïÿöü ïàòðîíà¢", Ì³õàñÿ Ñòðàëüöîâà "Ïàä øîðàõ êðîïëÿ¢ äàæäæàâûõ...", Àðêàäçÿ Êóëÿøîâà "Áûâàé...".

Ó øîñòàé êí³çå - öóäî¢íû âåðø Ð. Ì. Ðûëüêå "Áàþñÿ ëþñê³õ ÿ äàêëàäíûõ ñëî¢..." ó ïåðàêëàäçå ç íÿìåöêàé Âàñ³ëÿ Ñ¸ìóõ³. Ó âîñüìóþ êí³ãó ¢âàéøî¢ ë³ðû÷íû âåðø Ïåòðóñÿ Áðî¢ê³ "Ïàõíå ÷àáîð..."

- Òàìàðà Ïÿòðî¢íà, çà âîñåì ãàäî¢ ö³ ìíîãà áûëî áåëàðóñêàìî¢íûõ à¢òàðà¢? Êàãî Âû ìîæàöå íàçâàöü ñ¸ííÿ.

- Íå òàê ìíîãà. Áåëàðóñêàìî¢íûì à¢òàðàì ó "Ñâÿòë³öó" ïðûéøî¢ òîëüê³ Àëÿêñåé Êàðïåíêà, ïàýò ïåðñïåêòû¢íû. ¨í äðóêàâà¢ñÿ ¢ ÷àñîï³ñàõ "Äçåÿñëî¢", "Âåðàñåíü", àëüìàíàõó "Áðàìà" ³ ¢ ãàçåòàõ. Íàñòàññÿ Ïàäðàá³íê³íà - äâóõìî¢íàÿ. Àëå ïåðàâàãó äàäàå áåëàðóñêàé ìîâå. Äðóêàâàëàñÿ ¢ ÷àñîï³ñàõ "Âåðàñåíü" ³ "Ìàëàäîñöü".

Ìíîã³ì ÿ ïðàïàíî¢âàëà ïðàâåðûöü ñâàå çäîëüíàñö³ íà ðîäíàé ìîâå. Íå âà ¢ñ³õ àòðûìàëàñÿ. Ó ÿêàñö³ ïàýòà¢ ïàñïÿõîâà âûñòóï³ë³ Àëåíà Áûêàâà, Êðûñö³íà Áàøàðûìàâà, Íàòà Äðàçäîâà, Ë³çàâåòà Äçåðó÷ýíêà. ßíû äðóêàâàë³ñÿ ¢ ÷àñîï³ñå "Âåðàñåíü" ³ ¢ àëüìàíàõó "Áðàìà". Ó âîñüìàé êí³çå ç âåðøàì³ íà áåëàðóñêàé ìîâå ïðàäñòà¢ëåíû Ì³ëàíà Ïà¢ëàâà ³ Âîëüãà Øïàêî¢ñêàÿ, äçÿ¢÷àòû ïðûíÿë³ ¢äçåë ó êîíêóðñå "Ñëàêàâ³öêàå ðýõà - 222". Ì³ëàíà Ïà¢ëàâà ñòàëà ïåðàìîæöàì. ß íå íàçûâàþ ¢ñ³õ - ó êîæíàé êí³çå ¸ñöü òâîðû íà áåëàðóñêàé ìîâå.

Øòî òû÷ûööà ñÿáðî¢ êëóáà, ÿê³ÿ âûáðàë³ æóðíàë³ñòûêó, òî òóò çíà÷íà ëÿã÷ýé. Êîæíû ðàçóìåå, øòî æóðíàë³ñò ó Áåëàðóñ³ àáàâÿçàíû âåäàöü äçâå ìîâû, òàìó íàòàòê³ ï³øóöü ³ ïà-áåëàðóñêó, ³ ïà-ðóñêó. Ó òðîõ àïîøí³õ êí³ãàõ ïàäàäçåíû á³áë³ÿãðàô³÷íû ïàêàçàëüí³ê äðóêàâàíûõ ðàáîò. ² òðýáà ñêàçàöü, ¸í çíà÷íû.

- Òàìàðà Ïÿòðî¢íà, ö³ çàäàâîëåíû Âû âûí³êàì³ ñâà¸é ïðàöû?

- Òâîð÷û ÷àëàâåê çà¢ñ¸äû ÷ûì-íåáóäçü íåçàäàâîëåíû. ß ðàá³ëà ¢ñ¸, øòî ìàãëà ³ ÿê ìàãëà. Ïðàöàâàëà ç òûì³, õòî ïðûõîäç³¢. Ìàã÷ûìàñö³ íå âà ¢ñ³õ àäíîëüêàâûÿ. ß íå ðûõòàâàëà ïàýòà¢. Ïðîñòà äàïàìàãàëà çðàçóìåöü ïàýç³þ. Ïðàöà áûëà ñê³ðàâàíà íà ðàçâ³öö¸ çàï³ëüíàñöåé, íàñàìïåð, íà ýìàöûÿíàëüíû ñòàí ïàäëåòêà¢. Áûë³ òûÿ, õòî ìÿíå íå ïà÷ó¢, íå çàõàöå¢ ö³ íå çìîã ïà÷óöü. Ó öýëûì - çàäàâîëåíà. ² êí³æêà - âûí³ê ìà¸é ïðàöû ³ ïðàöû ñÿáðî¢ êëóáà. ßå ìîæíà õâàë³öü, ìîæíà êðûòûêàâàöü, áî ¸ñöü çà øòî, êàë³ ïðàä'ÿ¢ëÿöü ïàòðàáàâàíí³, ÿê äà ìàñòàöê³õ òâîðà¢.

- À øòî äëÿ Âàñ áûëî ñàìûì ñêëàäàíûì ó ïðàöû?

- Ó öýëûì, ñêëàäàíàñöåé íå áûëî. Êàë³ ãàâàðûöü àá àñîáíûõ ñ³òóàöûÿõ, òî ÿíû çà¢ñ¸äû ¸ñöü. Íàïðûêëàä, ìàö³ äâóõ öóäî¢íûõ äçÿ¢÷ûíàê òðýöÿãà êëàñà ³ ïÿòàãà, ÿêàÿ íàçûâàëà ñÿáå âåðí³öàé, ïðàä'ÿâ³ëà ìíå ïðýòýíç³þ ¢ ñóâÿç³ ç ðàçãëÿäàì íà çàíÿòêàõ âåðøà ßêóáà Êîëàñà "Ñâàòîñü-ðàñïóñí³ê" ³ çàáàðàí³ëà äçåöÿì âó÷ûöü ÿãî íà ïàìÿöü. Âåðø çíÿâàæû¢ ÿå ðýë³ã³éíûÿ ïà÷óöö³ ³ âûõî¢âà¢, íà ÿå äóìêó, æîðñòêàñöü. Âåðø "Ñâàòîñü-ðàñïóñí³ê" ÿ âó÷ûëà ¢ ÷àöâ¸ðòûì êëàñå, ïîì-

íþ ÿãî, ëþáëþ. ¨í ö³êàâû ¢ ïëàíå ìàñòàöêàãà ÷ûòàííÿ, à òàêñàìà ç âûõàâà¢÷àãà áîêó. Äàðý÷û, ÿãî ìû ïàäðûõòàâàë³ ç Ì³ëàíàé Ïà¢ëàâàé. ßíà ¢ ì³íóëûì íàâó÷àëüíûì ãîäçå ïðûíÿëà ¢äçåë ó ãàðàäñê³ì êîíêóðñå ÷ûòàëüí³êà¢ "Ìàã³ë¸¢ñê³ÿ çîðà÷ê³" ³ çàíÿëà ïåðøàå ìåñöà ¢ ñâà¸é óçðîñòàâàé êàòýãîðû³.

- Òàìàðà Ïÿòðî¢íà, ó ïàïÿðýäí³õ êí³ãàõ áûë³ ÿø÷ý âîäãóê³, à ¢ âîñüìàé - íÿìà. ×àìó? ² ÿê³ÿ âîäãóê³ Âàñ ðàäóþöü?

- Âîäãóê³ ï³ñàë³ òûÿ, õòî õàöå¢, ÿ íå ïðûìóøàëà, òîëüê³ ïðàïàíî¢âàëà. Ó âîñüìàé êí³çå íÿìà ñïåöûÿëüíà âûäçåëåíàé ñòàðîíê³, òàìó øòî íîâûõ ñÿáðî¢ êëóáà ¢ ãýòûì íàâó÷àëüíûì ãîäçå ìàëà. ²õ àäíîñ³íû äà êëóáà âûêàçàíû ¢ ³íôàðìàöû³ àá à¢òàðàõ.

ßê³ÿ ðàäóþöü? Óñå. Êàë³ ÷àëàâåê [illegible] ö³êàâûì³ ³ êàðûñíûì³ çàíÿòê³ ¢ êëóáå, - ãýòà íå ìîæà íå ðàäàâàöü.

Ç Âàøàãà äàçâîëó ïðûâÿäó íåêàëüê³ âîäãóêà¢ ç êí³ã ðîçíûõ ãàäî¢:

Àëåíà Áûêàâà: *"Ó "Ñâÿòë³öû" òâîð÷àÿ àòìàñôåðà. Êîæíû ÿå ¢äçåëüí³ê óí³êàëüíû. Äëÿ ìÿíå - ãýòà òîå ìåñöà, äçå ÿ àä÷óâàþ ñÿáå ¢òóëüíà. ß âåëüì³ ðàäà, øòî ñêàðûñòàëà ñâîé øàíåö. Çàíÿòê³ ¢ êëóáå ñòàë³ äîáðûì øòóðøêîì äëÿ ìà¸é òâîð÷àñö³ ³ ñàìà¢äàñêàíàëåííÿ, çíà÷íûì êðîêàì íàïåðàä".*

Ãàííà Ïàï³êÿí: *"Äëÿ ìÿíå "Ñâÿòë³öà" - ãýòà çíà¸ìñòâà ç íåâÿäîìûì ³ ðàäàñöü àä÷óâàííÿ íîâàãà ¢ ñàáå".*

Àëåíà Âî³íàâà: *"Çàíÿòê³ ¢ "Ñâÿòë³öû" äàïàìàãë³ ìíå ïåðø çà ¢ñ¸ ïåðàñ³ë³öü ñâàþ ïðûðîäíóþ ñàðàìë³âàñöü, ïàøûðûë³ ìîé êðóãàãëÿä ³ ìåë³ êàðûñöü ïðû íàï³ñàíí³ ñî÷ûíåííÿ¢ ³ ïàäðûõòî¢öû äà àë³ìï³ÿä ïà áåëàðóñêàé ìîâå ³ ë³òàðàòóðû".*

Íàòà Äðàçäîâà: *"ß ëþáëþ íàø êëóá, òàìó øòî ¸í äàïàìàãàå ìíå ðàñêðûööà ³ çðàçóìåöü, ÷àãî ÿ õà÷ó àä ñÿáå ¢ áóäó÷ûì æûññ³".*

Àë³íà Øûíÿë¸âà: *"Ñâÿòë³öà" çì ÿí³ëà æûöö¸... Öÿïåð ÿ âåäàþ, øòî áóäó ïàñòóïàöü íà ôàêóëüòýò æóðíàë³ñòûê³".*

Ó "Ñâÿòë³öû" ÿ ïåðøû ãîä. Êí³ãó ÷àêàëà ç íåöÿðïåííåì, áî ãýòà ïåðøàÿ êí³ãà, ó ÿêîé àïóáë³êàâàíû ìàå òâîðû, ³ ÿíà áóäçå ìíå íàãàäâàöü ïðà øìàò÷àñë³âû ÷àñ, êàë³ ÿ ç ö³êàâàñöþ ³ êàðûñöþ äëÿ ñÿáå çàéìàëàñÿ ¢ ë³òàðàòóðíûì êëóáå.

Ñÿáðû êëóáà ³ ÿ ðàçàì ç ³ì³ âûêàçâàåì óäçÿ÷íàñöü Òàìàðû Ïÿòðî¢íå çà ìàã÷ûìàñöü áûöü ÿå âó÷íÿì³, çà âûí³ê íàøàé ïðàöû - êí³ãó "Ñâÿòëî "Ñâÿòë³öû"".

Êàöÿðûíà ØÝÉÍ²ÊÀÂÀ,
ñÿáðà ë³òàðàòóðíàãà
êëóáà "Ñâÿòë³öà".

Ðýäàêòàð Ñòàí³ñëà¢ Âàöëàâàâ³÷ Ñóäí³ê

Çàñíàâàëüí³ê:
ÒÁÌ ³ìÿ Ôðàíö³øêà Ñêàðûíû.
Ïàñâåä÷àííå àá ðýã³ñòðàöû³ ¹ 908 àä 18 ñíåæíÿ 2009 ã. âûäàäçåíà Ì³í³ñòýðñòâàì ³íôàðìàöû³ Ðýñïóáë³ê³ Áåëàðóñü.
Àäðàñ ðýäàêöû³:
231293, Ë³äñê³ ð-í, â. Äàë³íà.
Àäðàñ äëÿ ïàøòîâûõ àäïðà¢ëåííÿ¢:
231282, ã. Ë³äà-2, ï/ñ 7.
Å-mail: naszaslowa@tut.by

Ðýäàêöûéíàÿ êàëåã³ÿ:
Àëåíà Àí³ñ³ì, Þðàñü Áàá³÷, Þëÿ Áàæîê, Ìàðûÿ Áàðàâ³ê, Àëÿêñåé Êàðïåíêà, Ýëà Îë³íà, ²ãàð Ïðàêàïîâ³÷, Àëÿêñåé Ïÿòêåâ³÷, Ñòàí³ñëà¢ Ñóäí³ê, Ëþäâ³êà Òà¢ãåíü, Àëåã Òðóñà¢, Àçÿí³ñ Òóøûíñê³, Àëÿêñåé Øàëàõî¢ñê³.
http://nslowa.by/ http://naszaslowa.by/
http://pawet.net/ http://kamunikat.org/
http://tbm-mova.by/ http://belkiosk.by/

À¢òàðû öàëêàì àäêàçíûÿ çà ïàäáîð ³ äàêëàäíàñöü ïðûâåäçåíàé ³íôàðìàöû³. Ðýäàêöûÿ ðóêàï³ñû íå âÿðòàå.

Ãàçåòà íàäðóêàâàíà ¢ Ë³äñêàé äðóêàðí³.
231300, ã. Ë³äà, âóë. Ëåí³íñêàÿ, 23.
Âûäàâåö: Óñòàíîâà ³íôàðìàöû³ “Âûäàâåöê³ äîì ÒÁÌ”.
Ãàçåòà ïàäï³ñàíà äà äðóêó 4.05.2020 ã. ó 17.00. Çàìîâà ¹ 896.
Àá’¸ì 2 äðóêàâàíûÿ àðêóøû. Íàêëàä 1500 àñîáí³êà¢.
Ïàäï³ñíû ³íäýêñ: 63865.
Êîøò ïàäï³ñê³: 1 ìåñ.- 2,61 ðóá., 3 ìåñ.- 7,83 ðóá.
Êîøò ó ðîçí³öó: ïà äàìî¢ëåíàñö³.